

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO

LETNIK XXXII

UREDIL
DR. PAVEL KARLIN

V LJUBLJANI

1930—1931

VII B f

35986

VII B f

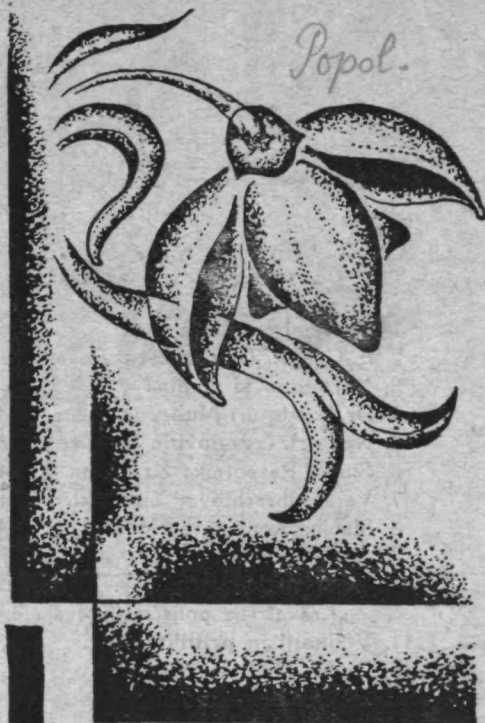
35986

KAZALO.

	Stran		Stran
I. Pesmi.			
Zidarčki (Vera Albrechtova)	12	Skrbi Slokanovega Jožka (dr. V. Komanova)	82
Zmaj (Gustav Strniša)	22	Striček iz Amerike (Manica Komanova)	88
Čuden vojak	24	Pravljica o Zimi (Iz češčine — Marjan Tratar)	90
Anžek Panžek (Utva)	59	Velikanov klobuk (Gustav Strniša)	98
Jesenska (Utva)	71	Pastirica in dimnikar (H. C. Andersen-Ksenija Prunkova)	104
Božična pesem (Griša)	81	Ura (Ljuba Prennerjeva)	106
Božič (Alfonz Gspan)	90	O golobčkih in kavkah (Ilka Vašter-Burgerjeva)	109
Skloni se, mamica! (Katica Špur-Murropoljska)	92	Ki-ri ki-ki (dr. Pavel Brežnik)	114
Sile (Andrej Rapè)	117	Stanka sprejmo med hajduke (J. M. Veselinovič-dr. M. Rupel)	122
Dušanove igračke (Marijana Željeznova-Kokaljeva)	133	»Hrošček« — vsevedež (Ruska pravljica)	124
Labod, rak in ščuka (J. A. Krylov-Ivan Matelič)	146	Veliki trenotek (Manfred Kyber - A. Sovrè)	128
Pust, oj pust, ti čas presneti!	149	Ive s Krasa (Jože Bajda)	138
Hude sanje (Franka Lavrenčičeva)	157	Čarobne gosli (Sicilijanska pravljica B. V.)	145
Velikonočna bajka (Vinko Bitenc)	169	Fazani (L. N. Tolstoj-Josip iVdmar)	148
Burja († Srečko Kosovel)	171	Milton in Bulka (L. N. Tolstoj-Josip Vidmar)	149
Oblaki (Alfonz Gspan)	171	Pa Belalang (Malajska pripovedka — dr. A. Debeljak)	154, 187, 207, 233
Sveti Jurij (Zdravko Ocvirk)	196	Jančkova Velika noč (dr. Ivan Lah)	162
Solnček boža († Srečko Kosovel)	205	Čudežno velikonočno jajčece (Gustav Strniša)	167
Zgodnje jutro (Gustav Strniša)	211	Zgodba o nebogljenci Lojzki (Vinko Bitenc)	172
Dečkova pomladna pesem (Vinko Bitenc)	211	Jež-dirkač (F. Palnak)	174
Vrt (Vera Albrechtova)	226	Repa (Lojze Poljanec)	177
O, gorski raj! (Andrej Rapè)	235	Miss Ekspres (Jelena Bilbija-P. V. B.)	184
Milutinovi pesmi (Marijana Željeznova-Kokalj)	246	Petelinčka (dr. Fr. Zbašnik)	194
Pomlad na jugu (Marjan Tratar)	253	Jeremija Oboglav (Manfred Kyber - Anton Sovrè)	198
Kresnice († France Zbašnik)	262	Graščina (Tone Gaspari)	200
II. Pripovedni spisi.			
Zlato mesto (E. Gangl) 2, 36, 60, 93, 118		Za druge prebrisan (Arčinska pravljica — Nols)	209
Življenje in prigode male opice (F. Ossendowski-dr. Rudolf Molè) 15, 48, 72, 101, 129, 151, 180, 202, 236, 264		Tri drobne (Andrej Šavli)	210
Muha (dr. V. Korun)	6	Džavo i njegov šegrt (Srbskohrvatska pripovedka)	212
Kraljična v vodnjaku (Šimen Razpotnik)	9, 39	Mrtva nevestica (Vinko Bitenc)	218
Maščevati se je hotel (Manica Komanova)	13	Rožice-snežinke (Marija Jezernik)	225
Sila (dr. Fr. Zbašnik)	20	Zlato veslo (Gustav Strniša)	228
Osamljen domek (Janez Mejaš)	34	Velikani (Viktor Pirnat)	232
Uskoki (Viktor Pirnat)	44	Oče (dr. Fr. Zbašnik)	242
Vrabca na brzojavni žici (A. Šavli)	46	Kokošji pastir (Andrej Šavli)	248
Detinstvo jarega junaka (Anton Debeljak)	51	Juhuhuhu! (Mirko Kunčič)	251
O ribiču, črnem mačku in črnem petelinu (Vera Albrechtova)	63	Čudežna skrinjica (Ruska pravljica — V. Š.)	255
Bigec (Gustav Strniša)	67		
Ni v vsaki luknji raka (Ivo Trošt)	75		

·POŠTNA·PLAČANA·V·GOTOVINI·

L

ISTOPO

DOBA

MIZA

SLOVENE

SKO·MLA

IDINO

LETNIK XXXII

1930/31,

ST. 1.

LETNICA

Vsebina prvega zvezka.

	Stran
1. September. Risba	1
2. E. Gangl: Zlato mesto. Povest	2
3. Naredimo si zmaja!	4
4. Dr. V. Korun: Muha. (Z ilustr. Fr. Podrekarja)	6
5. Nekaj iz zgodovine podkve	8
6. Šimen Razpotnik: Kraljična v vodnjaku. (Čarobna pravljica)	9
7. Vera Albrechtova: Zidarčki. Pesem	12
8. Manica Komanova: Maščevati se je hotel	13
9. Arabska modrost	14
10. Ferdinand Ossendowski: Življenje in prigode male opice. (Dnevnik šimpanzke „Kaške“.) Iz poljščine prevaja dr. Rudolf Molè, ilustrira Mirko Šubic	15
11. Velikani in pritlikavci	20
12. Dr. Fr. Zbašnik: Sila	20
13. Gustav Strniša: Zmaj. Pesem	22
14. O modeliranju	23
15. Čuden vojak. Pesemca s sliko	24
16. Prof. Volavšek: V obednici pračloveka	25
17. Razvedrilo se!	29
18. Kotiček gospoda Doropoljskega	31
19. Iz mladih peres. (Prispevki „Zvončkarjev“.)	Tretja stran ovitka.

Novo opremo je izvršil prof. Mirko Šubic.

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrto leta 750 Din. Posamezni zvezki po 3 Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitve ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin v Ljubljani. — Izdaja Konzorcij »Zvončka« (Dr. Tone Jamar). — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

ZVONČEK

LIST · S · PODOBAMI · ZA · SLOVENSKO · MLADINO

Štev. 1.—XXXII.

September 1930.

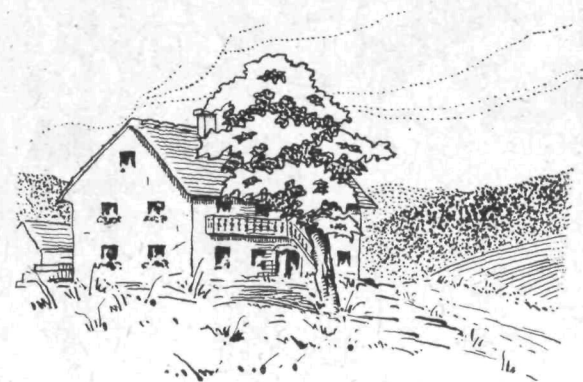

1.

Kjer se je stara cesta čez Gorjance pri Suhorju preveznila v dolino, je stala ob njej na levi strani lepa domačija Franceta Moratiča. Hiša je bila zidana v eno nadstropje in pokrita z rdečo opeko. V pritličju na levo je bila prostrana obokana klet, kjer so se ob zidovih vrstili sodi, polni vina. Na desno je vabila potnike in voznike na odmor in okrepčilo bela gostilniška soba, ki so ji po stenah visele živobarvne slike neznanih mojstrov in skaz. Izpred kleti in gostilniške sobe so tekle stopnice na hodniček, od koder so

držala vrata na vežo in v kuhinjo. Od veže na levo in pravo sta bili po dve sobi, po ena od teh večja, druga manjša. Tisti dve na desno sta služili Moratičevim za bivanje, oni dve na levi pa sta bili namenjeni odličnejšim gostom, ki so posebno ob nedeljah in praznikih radi obiskovali vabljivi Moratičev

dom. Tu jim je gospodinja Meta ljubeznivo stregla z vsem, kar je do brega zmogla klet in kuhinja.

Pod hodničkom je stala velika kamenita miza, ki jo je senčila s cestne strani mogočna lipa. Njena v veje razčesana krona je zelenim oblakom enako gibko plavala visoko nad hišnim slemenom. V dobi cvetja se je širila z lipa okrog vse Moratičeve domačije opojno sladka vonjava.

Po cesti ob hiši se je skoro neprestano razvijal živahen promet. Od Metlike na Gorjance in še dalje v živi svet so se navkreber potili konji in vozniki, ki so komaj čakali, da se oddahnejo pred Morati-

čevo hišo in si opomorejo za daljno pot. Z Gorjancev v Belo Krajino dohajajoči popotni ljudje so tukaj ustavljali vozila, da so postavili coklje in pregledali zavore, nakrmili uprežno žival in tudi sebe priporočili dobroslužni gospodinji. Tej je vedno igral nasmeh okrog usten, lica so ji živo rdela v naporu, ki ji ni dovoljeval počitka. Beseda ji je bila do vsakega gosta vljudna in prijazna. Dovtip je odbijala z dovtipom, šali dodajala šalo. Rdeča ruta je prekrivala bujnost črnih las. V belih rokavcih in umirjeno šarenem krilu je bila videti kaj postavna in prikupna žena. V veselem zdravju je vsa drhtela, ponosna na polgosposko lice svoje hiše in na hvalni glas, ki so ga o njej raznašali po svetu številni gosti, laskajoč se mladi ženi.

Gospodar Moratič je bil mirne nravi, preudaren in v skrbi za-

topljen mož, pravo nasprotje živogibne, sladkobesedne Mete. Tujec bi sodil, da mu je hči, ne žena, tako se je Moratič že odmikal v leta in tako je motril s pogledi in brzdal z resnobnimi kretnjami svojo družico. Na domu je prebil vsako leto one mesece od pozne pomladi do jeseni, ko se je začela trgatev. Ves ostali del leta je potoval po tujih deželah, koder je krošnjarij z drobnim blagom, ki ga

je prenašal iz kraja v kraj v omari na hrbtu. To breme ga je že precej sklonilo v pasu naprej, a še bolj ga je težila tiha skrb za dom, globoko zarezana v dušo, izražena v gubah lic in čela — stalna, prezvesta spremljevalka njegova na vseh potih ponoči in podnevi. Po svetu se je hotel pehati za zaslužkom toliko let, dokler ne pridobi svoji domačiji in svoji rodovini toliko in tako trdne stalne gmotne osnove, da bo lahko omaro, okovano in obteženo s skrbjo, postavil v najtemnejši kot na kašči, kjer naj jo razgloda čas, da polagoma povsem izgine ta tuborni spomin na težka leta...

Kadar se je vrnil iz mrzle tujine na dom, ga je najbolj obradoval pozdrav trojice njegovih otrok, ki so z vriskom in krikom poživljali dom tudi takrat, kadar niso vesela pesem, smeh in hrup razigranih gostov šumno odmevali izpod njegove strehe. Starejša dva otroka sta bila dečka, prvi star šestnajst, drugi trinajst let: kakor dve mladi bukvi v gori, ki ju češlja hladna gorjanska sapa in ju umiva vlaga iz oblakov — tako zdrava, ravna in čvrsto v domači grudi stoječa.

Deklica je štela deset let, po licu mati, po umirjenosti in prikupnosti značaja oče. Ta trojica se je zagnala vanj, ko je dospel domov, kakor se zažene troje čmrljev v cvetno čašo, polno strdi. Vendar se je ljubkovanje skoro umaknilo nekakšni hladni vsakdanjosti občevanja, ki se je bila dvignila kakor nevidna pregrada posebno med očeta in mater.

— Čedalje bolj smo si tuji med seboj! — si je moral priznati oče. Temu priznanju ni iskal vzroka in utemeljevanja; dovolj, da mu je srce tako čutilo.

Obhodil je hišo in hram, izza kozelca se je dvignil v breg, kjer mu je na vrhu stala zidanica, vsa zaslonjena z mogočno brajdo. Izpred zidanice je s pogledom objel vso svojo domačijo, ki je stala pred njim kakor na velikanovi dlani: ljubka igrača v veličastvu daljne in široke pokrajine, tako divne in slikovite, vse dihaajoče in migljajoče v svežem prirodnem življenju, ki je nad njim solnce raztkalo svoj zlati plašč!

— In kaj bi se zgodilo, ko bi se izpodmaknila ta velikanova dlan ali ko bi se skrčila v pest; kaj bi se zgodilo s to ljubko igračo? — To vprašanje se je tako nenadoma zbudilo v njem, da ga je prešinil strah, ki je mahoma pretrgal niti razglabljanja. Zakaj v spominu se mu je pojavil prizor iz lanskega leta, ko je sedel zgoraj v gosposki sobi gost, meščansko oblečen, ves žareč od napihnenosti in prešernosti, bolj vinski nego trezen. In ko je šel on, gospodar, mimo sobe in je pogledal vanjo, je zapazil, kako se izteza tolsta gosposka roka...

— Plačaj in pojdi! — je zarjul Moratič in planil v sobo, a gospodinja se je preplašena umaknila pred razjarjenim možem.

In oni gost, kaj je storil? Roko je stisnil v pest in jo položil na mizo, da je zarožljajal pribor na njej.

— Pa vendar bo vse to moje! — je dejal, vrgel denar na mizo in odšel.

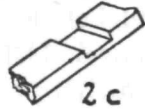
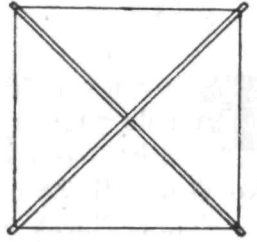
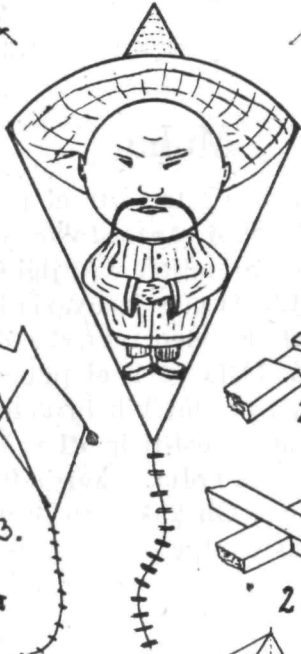
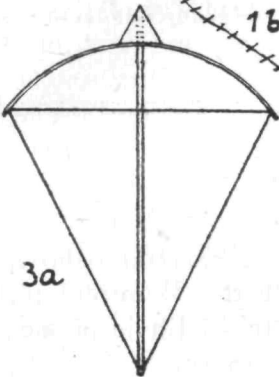
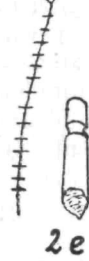
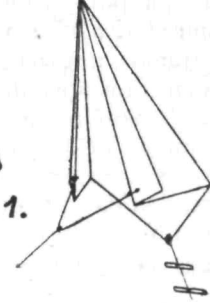
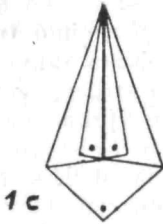
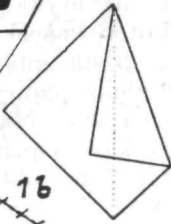
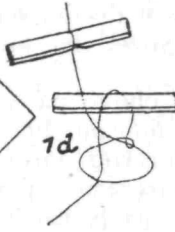
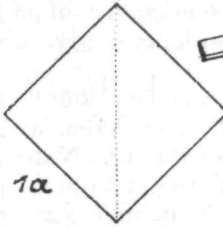
(Dalje prih.)

Naredimo si zmaja!

Spuščanje zmajev je že od nekdanj priljubljena jesenska zabava mladine. Ker je večinoma v tem letnem času zelo vetrovno in nam nudijo požeta polja in pokošeni travniki dovolj prostora za tekanje, je jesen menda res najbolj pripravna, da jo izrabimo za to veselje.

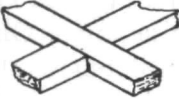
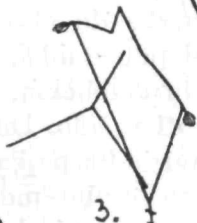
Najnavadnejšo obliko zmaja vidimo na naši sliki (številka 1). Iz velikega kosa močnega zavijalnega papirja izrežemo kvadrat (1 a), ga preganemo, kakor nam pokažeta sliki 1 b in 1 c, in mu navežemo rep v 6 do 7kratni zmajevi dolžini (1 d). Skozi obe luknjici potegnemo kratko vrvco, na njo navežemo pa daljšo, da zmaja lahko spustimo v zračne višave.

Za zmaja, ki je označen na sliki s številko 2, pa potrebujemo že leseno ogrodje. Dve enako dolgi, ozki leseni latvici izrežemo v sredini (2 c) in ju zlepimo ali zvežemo navskriž (2 d). Konce vseh štirih delov križa pa izdolbemo (2 e) in napnemo od enega roglja do drugega vrvco (2 a). Na

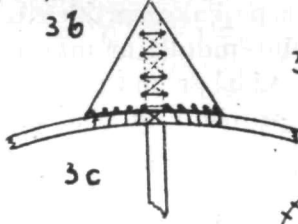
2a

3b

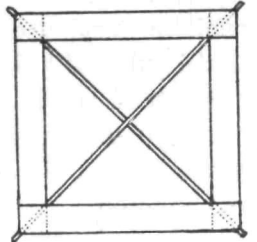

2d

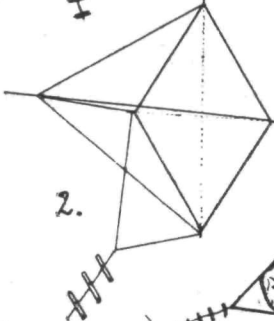
3c

3.

2b

2.

to ogrodje pa prilepimo svilnat papir (2 b). Na vse štiri konce privežemo nato še štiri vrvce v dolžini ene palice in napravimo tam, kjer se konci motvoza stikajo, vozeli, na katerega privežemo dolgo in močno nit za spuščanje zmaja.

Pravo zmajevo obliko pa ima šele zmaj števil. 3. V močno, štirioglato, 1 m dolgo palico vdolbemo 10 cm od vrha, ki je koničasto ošiljen, na vseh štirih straneh vodoravno zarezo (3 b). Nato vzamemo upogljivo šibo v dolžini 90 cm, jo zarezemo na njenih koncih, položimo natančno v sredini v zarezo, navežemo na palico in napnemo z vrvco v obliki loka. Od obeh lokovih koncev pa potegnemo še po en motvoz in ju pritrdimo na spodnjem koncu zmaja (3 a). Za vrh rabimo trikoten košček debelega kartona, ki ga preluknjamo in pritrdimo s tanko žico, na zmajevo ogrodje (3 c). Zmaja prevlečemo na sprednji strani z zavijalnim papirjem in ga poljubno poslikamo. Lepe vzorčke za to vidimo na naši sliki. Na srednji palici pod trikotnim vrhom pa pričvrstimo še vrvco, na katero privežemo nit za spuščanje v zrak. Da je zmaj na obeh straneh malo obtežen, navežemo še papirnate čope, spodaj pa dolg rep (števil. 3).

Potem pa: obilo zabave!

DR. V. KORUN:

Muha.

Bilo je v začetku šolskega leta. Otroci prvega razreda osnovne šole so imeli pred seboj abecednike odprte. Sklonjeni nad njimi, so s kazalcem spremljali v knjigi črke, ki jih je pismenkoval učitelj. Za njim so jih na glas izgovarjali v zboru.

Tudi Tinček je vlekel kazalec od črke do črke kakor drugi, a izgovarjati jih ni mogel. Usta je imel polna joka, oči polne solz. Po mamici se mu je tožilo, po zajčkih in golobčkih, po kravicah in žrebičku. Vse, vse je moral zapustiti in iti v šolo. Doma se je igral, tekal in skakal kakor ga je bila volja, tukaj je bil pa kakor priklenjen, še ganiti bi se skoro ne smel. Oh kako mu je bilo hudo! Kar mavrica se mu je delala od solznih kapljic, da je črke videl le motno. Prav napenjati je moral oči, da mu je kazalec drsel pravilno od pismenke do pismenke.

Zdaj je odnekod zaslišal zm zm. Prst trdno tiščeč v knjigo, da ne bi iz nje zdrknil, se je ozrl po sobi. Zagledal je muho; priletela je bila skozi okno, in zm zm brenče, je plesala sem ter tja pod stropom. Nekaj časa; nato se je pa spustila niže in na mah, kakor bi trenil, je zletela naravnost proti učitelju. Namerila se je vprav na njegovo plešasto glavo. Kolobarila je okrog nje, se zaletavala v njo, odletavala pa se spet spuščala nanjo. »Da si le upa!« se je Tinček čudil in si z rokavom obrisal solze, da bi bolje videl, kaj bo počela. »Kako je to čudno!« je modroval. »Moj ata ima lase na glavi, ne pa okoli ust; gospod učitelj jih ima pa okoli ust, ne pa na glavi.«

Muha je pa zmeraj bolj silila na učiteljevo plešo, da se je kar ubraniti ni mogel. Stresal je z glavo, klatil z roko, mahal s knjigo.

Nehote in nevede je tudi Tinček spremljal njegove kretnje. Stresal je z glavo, kadar je učitelj stresel, zamahnil z roko, kadar je učitelj zamahnil; le s knjigo ni zamahoval, ker je tiščal prst v njo.

Muha se pa ni dala odgnati. Sicer je odletela, kadar je učitelj zamahnil; toda se je precej spet vrnila. »Kaj neki ima na glavi gospod učitelj? Ali medico ali kali?« se je Tinček vprašal in si usta obliznil.

Zdajci je učitelj postal. Ni se ganil, tudi ne, ko mu je muha sedla na plešo. Samo dlan je držal pripravljeno za udar, česar pa Tinček ni opazil. Zato se je začudil: »Kako to? Ali se je upehal ali kaj, da ne spodi te mrhe?« ter je iztegnil vrat in bulil oči, da bi videl, kaj bo muha počela. »Glej, glej, kako se izprehaja po njegovi glavi! Da le trpi! Jaz bi že ne!«

Muha je zdaj res nemoteno plesala po učiteljevi pleši. Pa le nekaj trenutkov; nato se ustavi, in sicer vprav na sredi temena, ter se z rilcem zapiči v kožo. V tistem hipu pa udari učitelj s plosko roko po njej in jo ubije. »Na! Tu imaš!« je šlo tedaj Tinčku izza zob. — Oj kako se je ustrašil lastnega glasu! Kar zagomazelo je po njem. Otroci pa so se razdovedni ozrli vanj.

»Meni se zdi, da Tinček ne pazi!« se je oglasil učitelj in stopil k njemu. »No, kje pa smo? — Kaj še! Ti držiš prst pri črki d, mi smo pa že pri z. Vidiš! Tu le!« mu je pokazal in ga rahlo krcnil s prstom sredincem po čelu.

Tinček pa je bil razvajen otrok. Zato je učitelju hudo zameril »Ne bo me krcal ne!« je govoril sam s seboj, grede iz šole. »Abecednika ne bom jemal več s seboj! potem mi pa tudi paziti ne bo treba.« In res, drugi dan je šel brez abecednika v šolo.

»Kje pa imaš knjigo?« ga je učitelj vprašal, ko je opazil, da je nima na klopi. Tinček je jecljaje odgovoril, da jo je doma pozabil, pa zardel je v svesti si, da se je zlagal. »To ni prav! Preden se napoti v šolo, priden učenec pomisli, kaj mu je treba«, ga je učitelj pokaral.

Ta opomin je spravil Tinčka v zadrego. »Tega že ne smem več reči; če ne, me bo spet krcnil«, je dejal sam pri sebi. Zato si je izmislil drug izgovor, o katerem je sodil, da ga reši iz stiske. Vkljub temu pa se ga je polastil nemir, ko se je naslednjega dne odpravljal v šolo. Nekaj doslej neznanega ga je težilo, da se mu je kar upiralo iti od doma.

»Kaj? Ali si danes spet pozabil knjigo?« se je vznejevoljil učitelj. Tinčka je oblila rdečica, da je komaj in komaj spravil iz sebe: »Mama mi je ni pustila s seboj vzeti.«

»Zakaj pa ne?«

To vprašanje ga je zmedlo, da ni vedel, kaj bi rekel. Po kratkem premolku pa zašušlja komaj slišno: »Da bi je ne umazal.«

»Tinček, Tinček! Meni se zdi...«, pravi učitelj in zapreti s prstom. »Če prideš tudi jutri brez abecednika, bom tvojo mamo vprašal, ali je res, kar praviš.«

Tinček se je kar sesedel; tako se je ustrašil te pretnje. Kajti na to ni bil pomislil, ko si je izgovor izmišljal. »Ne, ne! Mamica ne sme zvedeti, da lažem,« ga je zaskrbelo. »Oh kaj pa bi rekla! — Bom že spet s seboj nosil knjigo,« je sklenil sam pri sebi.

Tedaj pa mu je bilo, kakor bi se mu bil kamen odvalil od srca. Kar odleglo mu je, ko se mu je vest pomirila. In vedrih lic ter lahkih nog je hodil odslej v šolo in iz šole.

Na muhe pa je bil hud še dolgo po tem. »Tista grda mrcina«, se je hudoval, »ki je lazila gospodu učitelju po glavi, je zakrivila, da sem se lagal.«

Nekaj iz zgodovine podkve.

Ne more se natančno določiti, ali so narodi starega veka, Rimljani in Grki, že poznali podkev z žebli. Zanesljivi spisi pa tudi izkopnine iz teh časov nam ne povedo nič gotovega. Brez dvoma pa so že ti narodi stremeli za tem, da so kolikor je bilo mogoče, skušali preprečiti izrabljenje kopita z varovalnimi pripravami.

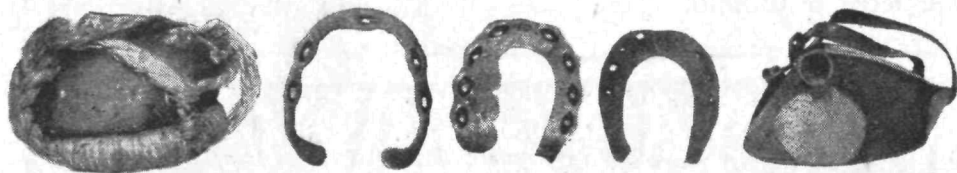
Sicer so najstarejši kulturni narodi, Egipčani in Asirci, upodabljali konje na spomenikih in slikah večinoma brez podkove, toda že konji Ramzesa II. in III., torej v 14. stoletju pred Kr., so upodobljeni na nekem dobro ohranjenem pobarvanem kipcu v kraljevem grobu z obuvali in prepletki; vidi se celo, da so imeli podplat opremljen z varovalno ploščico.

Vsi grški in rimski pisatelji so si edini v tem, da se mora polagati največja važnost pri konju na nego in utrjevanju kopita. Latinski zgodovinar Kato pripoveduje, da je bil pri starejših narodih običaj, da so kopita konj, mezgov in oslov pa parklje volov in velblodov oblekli v obuvala in pletenine iz ličja in usnja, torej jih dobesedno odeli v sandale, ki so jih z jermenimi in vrvmi pritrdili na noge živali. Tudi kopitne obutve iz strjene smole so bile v rabi. Stari rimski živinozdravniški pisatelj Ap-syrtus celo popisuje v svoji knjigi, koliko je trpela živina v teh čevljih, katerih jermenje se je živalim ujedlo v kožo in jih ranilo do krvi. Na Japonskem in na Kamčatki so še danes v uporabi take sandalam podobne pletenine kot varovala proti obrabi kopit. — Seveda niso ti pleteni čevlji nikdar dolgo trajali; zato so uvedli železne sandale, ki so jih največ uporabljali pri mulah.

O mulah znanega rimskega cesarja Nerona pripovedujejo, da so nosile srebrne podplate, in njegova žena Popea je uporabljala, kakor pripoveduje pisatelj Plinij, celo zlate sandale za svoje živali.

Ne moremo pa točno izračunati, v kateri zgodovinski dobi so bile uvedene podkve z žebli, kakor jih imamo, seveda v povsem drugačni obliki in načinu podkovanja, še dandanes. Francoski raziskovalci pripisujejo njihovo uvedbo Keltom, prvotnim prebivalcem današnje Francije. Pri

izkopavanju Alezije, v današnji Burgundiji ležečega keltskega mesta, so našli veliko število, takih podkev z luknjicami. V Aleziji, ki so jo leta 52. pred Kr. zavzeli Rimljani po dolgem obleganju, so namreč prebivali Kelti; zato jih smatrajo s popolno upravičenostjo za izdelovalce izkopanih podkev. Te železne podkve so majhne, ozke in tanke in sličijo po obliki podkvam, ki so še danes v rabi na Kitajskem. Posebno so si podobne zaradi tega, ker imajo 5 do 8 podolgovatih vdolbin za žeblje in ker je njih zunanji rob valovito izkovan. Pri orientalskih (vzhodnih) narodih je bilo podko-

Rimska konjska sandala.

Kitajske in stare keltske podkve.

Srebrna rimska sandala za mezge.

vanje konj v rabi v najstarejših časih. Že v koranu, turškem sv. pismu (poglavje »konji« in »železo«) čitamo o tem, tako da kar ni dvoma, da so nosili konji že za velikega preroka Mohameda podkve, ki so ohranile v tej deželi še danes svojo prvotno obliko.

Kdaj so uvedli podkovanje konj v naše kraje, je težko določiti. Gotovo pa se je to zgodilo v srednjem veku in se je razširilo najbolj za križarskih vojn ter v dobi, ko je cvetelo vištevstvo. Vzlic temu pa so bili načini podkovanja zelo enostavni, dokler ni končno šele sredi preteklega stoletja nastal preobrat v tej stroki.

ŠIMEN RAZPOTNIK:

Kraljična v vodnjaku.

(Čarobna pravljica.)

Neka mala vas za daljnimi devetimi gorami je imela prastar vodnjak. Bil je to globok okrogel rov, napolnjen do vrha s hladno vodo. Ob njem sta pa stali dve starodavni vrbi z dolgimi visečimi vejami. Ti drevesi bi lahko gledali dan in noč v temno vodno globino, toda bili nista prav nič domišljavi. Njihovi obličji sta bili žalostni in listi so jima viseli tako trudno in skrbi polno, kakor bi hoteli jokati. Bili sta namreč v srcu užaloščeni zaradi začarane kraljične, ki je stanovala globoko pod srebrnimi vodnimi valčki in je prišla samo v nočeh, ko je sijala bleda luna, iz svojega steklenega vodnega gradu. Le takrat je sedela na robu vodnjaka in njene zelene tenčice so visele preko starega razdrobljenega kamenja. Naslanjala je glavico na razpokana drevesa in gledala žalostno na vasico. Tam so bleščala razsvetljena okna kakor sto in sto zlatih zvezdic...

Nedaleč od tega vodnjaka je stala nezatna razpadla koča, v kateri sta stanovali stara mamica in njena hči, mala Maja. Kadar koli je šla starka po vodo, vedno je bila Maja z njo, gledala je v glo-

bočino, iztezala roke, žugala svoji zrcalni sličici in se smejala, ko je gledala kakor v ogledalu samo sebe v vodi.

Nekoč se je pa Maja malo preveč nagnila preko roba — hotela je prijeti deklico v vodi za roko — izpodrsnilo ji je in padla je v studenec. Zamolklo je zaječala voda, veter je zatulil, vrbe so povesile svoje veje, ki so se vlegle kakor temen zastor preko vodnjaka. Jokajoč je mamica pomolila drog v globočino, toda pomoči ni bilo več. Dekletce je utonilo.

Ko je Maja odprla oči, je stala v čarobni stekleni hišici. Zelene barve so bleščale skozi svetle stene in vse se je svetilo kakor tisoč drobčkenih zrcal. Mala Maja se je čudila in občudovala vse to bogastvo, ko je stopala po hišici.

»Maja!« zakliče nenadoma mehak, prijeten glas. Pred deklico je stala prekrasna žena z dolgimi zlatimi lasmi, ki so valovili okrog nje kakor širok plašč, nosila pa je zelenosvetlikajočo se obleko. Na njenem pasu so visele drobne svetle kapljice, ki so žvenketale kakor sto jasnih zvončkov, da jih je bilo veselje poslušati. V bujnih svetlih laseh ji je cvetela bela vodna roža; toda na obrazu ji je sijala velika žalost.

»Maja, ostani pri meni! Imam za tebe krasno sobico in polno, polno svilenih oblačil!«

»Sobico?« je začudeno vprašala Maja. Doma je imela namreč samo temno izbo, v kateri sta stanovali z materjo.

Vila je vzela drobno zeleno piščalko, ki je visela ob steklenih kapljicah na pasu, in je trikrat kratko zapiskala nanjo. Pa so na mah priplavale tri ribe, katerih luske so se svetile kot čisto zlato. Mahale so z repki, dvigale glave in čakale ukazov svoje gospodarice.

»To je vaša nova gospodarica; bodite ji ponižne služabnice!« jim reče vila, vzame piščalko z verižice in jo podari Maji. »Vse bodo storile, kar jim zaukažeš!« In še tiše je dodala: »Samo na ljudi zgoraj na svetu ne smeš nikoli misliti.«

Maja je vzela piščalko in takoj so jo ribice odvedle v njeno kristalno sobico. Bila je srečna. Pozabila je tudi na svojo mamico, na mamico, ki je jokala za njo na svetu.

Napočili so zanjo nenavadni dnevi. Ležala je v stekleni izbici na mehkih blazinah. Če je zapiskala na piščalko, so nemudoma priplavale tri ribe, trikrat so mahnile z repki in vprašujoče dvignile svoje glavice. In Maja je imela sto in sto drobnih želja: zaželela si je belih lokvanjev, zlatih kamenčkov, hotela je imeti bisere v izpreminjastih skledicah in nova svetla svilena oblačilca. Igrala se je s srebrnimi školjkami in majhnimi zlatimi kroglicami. Da, celo srebrn čolnič so ji prinesle njene služabnice. Vstopila je vanj in ladjica je plavala, kakor je Maja hotela, po vsem prekrasnem vilinem kraljestvu.

Nekoč je Maja zopet počivala na zelenih blazinah v svoji sobici, ležala je na hrbtu in gledala v višino. Visoko, visoko nad njo v majhni odprtini je visela krpa iz modre svile in je nalahno odsevala od steklenega stropa njenega domovanja. Bilo je nebo, toda Maja tega ni vedela. Nenadoma je postalo temno, velika črna senca se je prikazala sredi neba, se pogrezala globlje in globlje in postajala vedno večja. Deklica je slišala, kako je pljusnila v vodo; potem se je zopet počasi dvignila, postajala manjša in naposled izginila. Z velikimi očmi je opazovala mala Maja ta prizor, še bolj se je pa zdrznila, ko je zagledala sredi koščka neba obraz postarne ženice.

Visoko gori je stala njena mamica, dvigala je vedro iz vode in se nagibala preko vodnjakovega roba. Mislila je na svojo utopljeno hčerkico in bridko jokala. Ko so padale njene solze v vodo, so se spremenile v okrogle, svetlikajoče se kamenčke, ki so imeli čudovito lep sijaj. Padali so vedno bližje proti Maji in so končno obtičali na njenem oblačilcu. Strmeč jih je deklita ogledovala. »Kako lepi so!« je ponavljala venomer, »tisočkrat lepši nego steklene kapljice moje vile.« Zdelo se ji je, kakor bi zveneli, čudovito mehko in sladko.

Drugi dan je zopet legla na isto mesto in gledala v višino. Zopet je sijalo nebo in zopet se je pogreznila temna senca v globočino. Ko je ta izginila, se je prikazal obraz njene mamice — in Maja jo je spoznala! Mamica! Mamica! Bilo je Maji, kakor da se je prebudila iz dolgega, globokega spanca. Milo je jokala po mamici, po stari hišici in po solnčku, ki ga ni nikdar videla. Nič več ni klicala rib, svojih služabnic, in ni se več hotela voziti v stekleni ladjici. Samo domov si je želela, domov k mamici, na zemljo...

Ko se je prihodnji dan zopet prikazalo temno vedro v studencu in se potopilo v globino, je splavala Maja navzgor, se prijela lesenega roba in se dala potegniti z drogom kvišku. Čim više je prišla, tem svetlejša je postajala — doli v globini pa se je lesketala steklena streha gradu. Kako široko in kako modro je bilo nebo! Majino srce je glasno bilo pri tej prečudni vožnji; staro preperelo kamenje pa je gledalo tuje in debelo iz svojih mahovitih plaščev na deklico.

Dospela je do vrha. Ko je mamica videla, da njen otrok visi na vedru, je zajokala od sreče in veselja. Objeli sta se in, če bi vrba ne razprostrla svojih košatih vej preko vodnjaka, bi prav gotovo obe padli v vodnjak.

Kakšno veselje je zavladovalo v borni hišici! Mnogo lepša se je zdela Maji kakor gradič kraljične v studencu. (Konec prih.)

Zidarčki.

*Cela vasica, kaj, to bo mesto!
Hišice pisane, cerkev, vmes cesto:
ob strani drevesca kot v drevoredi,
lipo postavimo ravno na sredi — ...
Kdo je kaj takega videl med vami?
Pa naj pogleda, če kje sa gorami
zidajo mesta po našem načrti!
Polno je hišic, vmes cerkev in vrta,
vendar vse skupaj, kakor na dlani,
stoji sredi mise — na leseni poljani.*

Vera Albrechtova.

MANICA KOMANOVA:

Maščevati se je hotel.

Čelešnikov Tonček ni bil priden deček. Namesto da bi redno hodil v šolo in se pridno učil, se je večkrat vse dopoldneve potepal po gozdu in drugod. Dokler je živel njegov oče, je še bilo, kajti dečko se je bal očetove šibe. Toda pred dvema leti se je ubogi mož smrtno ponesrečil in od tedaj se Tonček ni bal nikogar. Imel je sicer skrbno, vse časti vredno mater, ali ta je imela, zlasti odkar je postala vdova, toliko opravila z obširnim posestvom, da res ni vedno utegnila gledati na sinovo vzgojo. Kadar se je gospod učitelj ali kdo drugi pritožil čezenj, ga je sicer takoj poklicala na odgovor, toda kaj, ko se je pa znal tako izviti. In kako užaljeno nedolžen obraz je napravil ta nepridiprav. Mamica mu je pa vse preveč verjela in vse prerada odpustila.

Neko jutro ga gospod učitelj pokliče predse in ga trdo prime, zakaj ga prejšnji dan ni bilo v šolo. Tonček je bil pa za odgovor že kar pripravljen.

»Orali smo, gospod učitelj, in mati so me poslali z oračem na polje, da sem poganjal konje.«

»Saj ni res,« zakliče Čotarjeva Urška, ki je vedela, da Tonček laže, in ni mogla trpeti, da bi kdo tako grdo varal dobrega učitelja.

»Res je,« ugovarja predrzno Tonček.

»Molči,« zagrmi nanj učitelj. Nato pomigne Urški.

»Urška, povej kar veš!«

»Ko sem šla včeraj zjutraj v šolo,« pripoveduje deklica, »sem videla na Ložarjevem travniku, ki leži ob poti — Tončka. Bil je med pastirji, ki so pekli krompir. Sicer je takoj, ko me je zagledal, planil v goščo, toda videla sem ga dobro in spoznala tudi takoj.«

Tonček zdaj ni upal več ugovarjati, pač pa je odkritosrčno deklico premeril s sovražnim pogledom. Gospod učitelj prime Tončka za uho in po kaže v zadnjo klop:

»Pojdi tja, vse drugo se pomenimo pozneje!«

Po pouku je gospod učitelj dal poklicati Tončkovo mater, nakar sta se skupno posvetovala glede fantiča. Mladi grešnik je potem od obeh prejel zaslužen kazni, a tudi dobrih naukov sta mu dala v obilici.

Tonček je sicer spoznal svojo krivdo, a le deloma. Učitelju in materi je končno na tihem dal prav. Nikakor pa ni mogel odpustiti Urški, ki ga je razkrinkala kot lažnika in se vtikala v zadevo, ki je po njegovem modrovanju ni brigala čisto nič. Zato je sklenil, da bo odslej redno obiskoval šolski pouk, a Urški bo pa že še eno zagodel. Da, zagodel ji bo, pa takšno, da jo bo pomnila, ta klepetulja! Prej pa ne odjenja, naka, prej pa ne!

Čotarjeva Urška je bila pridna, vestna in zelo štedljiva deklica. Njena mati ji je podarila nekaj putk. Izkupiček za jajca, ki so jih iznesle njene putke, je smela Urška spraviti v svoj hranilnik. S posebnim veseljem je slednji dan tekla na mrvo, kjer so gnezdile njene kokoške, pobrala jajca ter jih potem nalagala v posebno posodo. Tončku, kot bližnjemu sosedu, je bilo vse to dobro znano. Sak ji je včasih pri tem delu celo pomagal. Vedel je, koliko radosti ima deklica pri tem opravilu, in namah se mu je porodil v srcu hudoben naklep.

»Da, s tem jo najbolj udarim.« si misli, »ako grem in z vseh prostorov, kjer gnezdijo njune putke, poberem jajca in jih skrijem. Joj, kako se bo togotila!«

Ker pa v svoji notranjosti vendar še ni bil tako globoko pokvarjen, se mu je takoj začela oglašati vest, da je to, kar namerava, grdo in nepošteno.

Toda kakor vsi taki nepridipravi, je tudi on hitro našel nekaj, s čimer je tolažil svojo vest:

»Saj si jajc ne bom prilastil in tudi pokvaril nobenega. Le skrili jih bom, da se bo jezila. Pozneje jih že nekam tako podtaknem, da jih bo našla in vse bo v redu.«

Prilika se mu je ponudila kaj hitro. Neko popoldne, ko so bili Čotarjevi razen malega hlapca vsi od doma, smukne Tonček neopaženo na skedenj, sleče jopič, zaviha rokave in se urno pripravi k delu.

Tisti hip se mu zazdi, da čuje tam pri podstrešju neko šumenje. Stopi tja in opazi, da je mrva narahlo potlačena, prav tako, kakor bi tod hodile kokoši.

»Aha,« si misli, »tu notri bo pa gotovo kakšno novo kurje gnezdo. Kar poglejmo!«

Tonček se skloni in po najdenem sledu porine golo roko do ramena v mrvo.

V tem trenutku pa že strahovito divje zatuli, omahne nazaj in se vrže vznak po mrvici. Prav tedaj pa se prikaže tudi velika, grdogleda in vsa najžena mačka, ki parkrat srdito zapiha na Tončka, nato pa se urno izgubi nazaj v podstrešje.

Čotarjev hlapec, začuvši krik, urno skoči na mrvo, kjer se mu nudi čuden prizor. Tonček še vedno leži iztegnjen na mrvici, na desni roki pa se mu od rame do zapestja vlečeta dve globoki krvavi praski, sledova mačjih krempljev.

Hlapec takoj ugane, da je Tončka ravsnila mačka, ne ve pa seveda, s kakim namenom je fant stikal tod okoli.

»Zakaj si tako neumen,« ga pokrega rahlo in pomilovalno. »Naša mačka — kaj bi rekel — posebno prijazna ni nikoli. Kadar pa leži pri mladičih, se ji pa niti jaz ne upam približati. Ti pa norček, si se ji šel nastavljat z golo roko. Ni čuda, da te je šavsnila. Saj vem, ti bi si rad male mucke ogledal, kajne? Ampak zato ni treba segati po njih takrat, ko je stara pri njih. Oj ti tepček! Videl jih boš še lahko, čakaj, še podaril ti bom enega, samo če ga boš hotel. Toda potrpi dotlej, da jih mačka pusti z brige! Pojdi si umiti ranjeno roko, v bodoče pa pusti mačje brloga v miru!«

Tonček se postavi pokoncu in se spusti po lestvi na tla. Rana ga skeli in peče, da bi najrajši vpil, toda vkljub vsemu mora biti še zadovoljen, da ni prišlo na dan, kaj je prav za prav iskal na Čotarjevem podstrešju.

Ta huda in trpka dogodivščina je bila zanj tako dobra šola, da ga je izmodrila. Poboljšal se je in postal je priden in pošten deček. Z Urško sta začenjala biti spet prijatelja. Na maščevanje pa ni mislil nikoli več.

Arabska modrost.

Kdor nič ne ve in ne ve, da nič ne ve, je neumen. Izogibaj se ga!

Kdor nič ne ve in ve, da nič ne ve, je skromen. Pouči ga!

Kdor nekaj ve in ne ve, da nekaj ve, ta spi. Zbudi ga!

Kdor nekaj ve in ve, da nekaj ve, je bister in učen. Sledi mu!

Beli človek je dvakrat dvignil puško in grmel.

Še en slon se je naglo izpoddrsnil in padel.

Dva stara slona sta takoj pritekla k njemu, mu pomagala, da se je dvignil, in ga spremljala.

Čez savano so naglo dospeli ostali zamorci.

»Beli človek je streljal na slone«, mi je razjasnil Ori-Ori. »Enega je ubil, drugega ranil...«

Črnci so obkolili ubito žival. Videla sem, da so mu izruvali čekana in ju položili pred belega človeka.

Ta se je smejal in nekaj govoril.

Z vzkliki radosti so planili na ležečega slona.

Z nekakimi ostrimi predmeti, ki jih »striček« imenuje nože in se-kire, so začeli trgati slonovo telo. Sedli so na zemljo in jedli.

Dalje nisem mogla gledati tega. Jokaje in drgetaje sem se skrila v najtemnejšem kotu votline...

Strašna noč.

Šele pred solnčnim zahodom so zlobni ljudje zapustili sotesko.

Šli so še enkrat čez savano in izginili v džungli.

Naši brambovci so odhiteli iz votline po hrano za narodek. Iz vseh skrivališč so prihajali bivoli in antilope, oprezno se ozirajoč. Pasli so se že mirno. V travi so begale požrešne jerebice, pegatke in kotorne. To so zabavne ptice, osorne, prepirljive, s podjetno štrlečimi peresi v repih! Samo sloni se niso več vrnili na savano.

»Sedaj pojdejo čim dlje! Poiščejo si varnejše pašel!« si je domislil Ori-Ori.

Starejši šimpanzi so se nemudoma vrnili. Prinesli so svež bambus in mlade vejice, pokrite s šopki sočnih listov. Po obedu smo šli kot navadno počivat. Tema je že začela padati. Na vzhodni strani neba so se zbirali in kopičili črni oblaki.

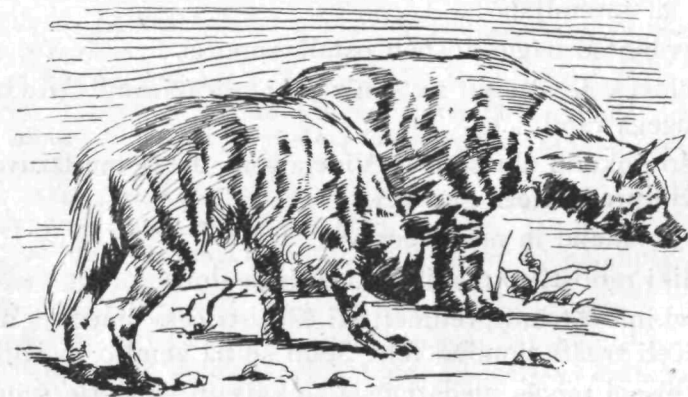
»Ponoči bo vihar!« je kriknil atek. »Založite vhod v votlino s kamenjem in vejamil!«

V kratkem sem mirno zaspala. Ne vem, kako dolgo sem spala. Nisem slišala ne treskanja ne grmenja, ne šuma in pljuskanja plohe. Glasu viharja sem se bila že privadila. Ni me več strašil. To noč pa so pridrli nekaki drugi glasovi v votlino. Ni jih moglo zaglušiti ne tuljenje viharja in ne grom.

Stokanje, zamolklo in grozno tuljenje, lajanje, neko tenko in jokajoče zateganje me je zbudilo. Od strahu nisem vedela, kje sem. Začela sem se metati po votlini in kričati. S trudom me je mamica pomirila in me položila poleg sebe. Nisem pa zaspala do svitanja.

Vihar je potihnil. Naliv je nehal. Vendar pretresujoči glasovi še niso umolknili. Isto stokanje, jokanje, tuljenje, lajanje in škripanje je prihajalo iz dna soteske.

Ori-Ori je pomolil glavo izpod skale in začel poslušati.

»Šakali so zbežali, pustili so plen... O! Še celo hijenam se ježe ščetine na vratovih. Povešajo ušesa... renčé zlobno... potrmuljeno odhajajo.«

Črez hip je vse krdelo izginilo v grmovju. Dolgo nismo videli ničesar; kmalu pa sem zapazila, da se visoka trava giblje in razmika.

Na jaso je stopila iz gošče lepa žival. Spoznala sem takoj leoparda. Bil je popolnoma podoben onemu, ki je umoril neprevidno Mi-Ri. Prihulil se je k zemlji. Plazil se je kakor kača. Oči so mu gorele. Dolgi, pisani rep je drgetal. Črez nekaj časa se je leopard pomiril in začel trgati slonov bok. Renčal in krulil je glasno, se ogleđ doval in brusil zobe.

Hijene in šakali so prežali v grmovju. Stali so blizu. Vendar si niso upali zapustiti skrivališča...

Pisani ropar se je nažrl in končno odšel. Vse krdelo se je zopet povrnilo. Pred nočjo so na jasi ostale le še slonove kosti...

Že dva dni nismo nič jedli.

D a n g l a d u.

Oblegani smo. Naši brambovci ne morejo zapustiti gor. V grmovju med skalami so se ustavili levi. Dva samca in samica. Težko jih je ugledati med kamenjem. Ne premikajo se, a njih žolto-rjava koža se prav nič ne razlikuje od barve naših gorá.

Vhod v naše jame je zavaljen s kamenjem. Otroci jočejo. Matere so obupane. Brambovci preže ob vhodu. Dasi je lega jam visoka, je vendar lahko priti do njih.

Samci-šimpanzi so pripravljeni na boj. Vsak hip se ta ali oni udari po prsih. Ori-Ori je počenil blizu roba. Palice ne izpušča iz rok.

Levi preže na plen. Uredili so si zasedo.

Po nočni gostiji hijen in po obisku leoparda ni bilo videti na savani ničesar. Vse se je skrilo čim najdlje. Očividno kroži v okolici leopard. A morda so bivoli in antilope zavohali nove sovražnike.

Levi čakajo potrpežljivo...

Šele tretji dan se je zunanost savane izpremenila. Čreda velikih antilop z ostrimi, zvitimi rogovi je prišla na pašo. Nisem jih videla še nikoli. Morale so priti od daleč. Pasoč se so počasi korakale proti goram.

Levi so se s telesi stisnili h kamenju in se raztegnili po njem. Premikala se jim je samo koža na hrbtih. Črne kite na koncu repov so vsak hip bile po zemlji. Ogromne žolte oči so se vpijale v lepe živali.

Razdalja med njimi in zasedo se je znatno zmanjšala. Eden levov je nenadoma zdrknil s skal in izginil v gošči. Dolgo ga nisem videla. Skočil je daleč, čredi za hrbet. Storil je isto, kar zamorec v soteski. Gonil je antilope. V divjem diru so se pomaknile v bližino skal. Prežeči roparji so skočili proti njim. Z ogromnimi skoki so napadali antilope. Trgali so jim hrbte in boke, podirali so jih na tla s šapami.

Tri antilope, vse okrvavljene, so obležale na zemlji. Levi pa so venomer podili čredo. Roparji so jih zapodili zelo daleč. Vrnili so se šele v mraku. Z gluhim renčanjem in tuljenjem so se gostili do dneva...

Naposled smo bili prosti.

Atek je odvedel ves narod na savano. Izkopali smo jedilne korenice, glodali smo iz zemlje poganjajoča mlada stebelca bambusov, trgali listje in vejice, nabrekle s sokovi.

»Striček« se je radoval in veselo vzklikal. Zbijal je šale, prekopicaval se, hodil po rokah, podil male opice in se smejal.

Iskajoč bambusovih stebelc sem zašla v gosto brstje. Razen malih pisanih ptičkov nisem srečala ničesar. Letali so okoli, cvrčali in žvrgoleli veselo. Lovili so gosenice, mušice in se podili za metulji... Našla sem ljubko jaso. Rezal jo je mali potoček, milo šumeč. Iz mehke

zemlje so gledala debela, bela stebila mladih bambusov. To sem uživala! Najedla sem se do ušes! Ne vem, kako se je to zgodilo — zaspala sem.

Ko sem se zbudila, me je obdajala noč. Nisem vedela, na katero stran naj grem. Žalostno sem vzdiknila. Vendar sem razumela, da je to nevarno. Spomnila sem se očetovih svaritev. Nihče se ni oglasil na moj vzdik. Ker me niso našli, so se šimpanzi očitvidno vrnili v gore.

Zdelo se mi je, da prihaja do mene oddaljen žvižg. Morda je to »striček«?

Splezala sem na najbližje drevo. Razgledala sem se. V temi sem opazila le sosedna drevesa. Drugega — nič. Sklenila sem iti na slepo srečo. Preletela sem z vso silo razdaljo med drevesi in se na mestu povzpela na najvišjo vejo.

Sedla sem, da bi si odpočila, kar sem zaslišala šum in tiho cikanje. Zdrznila sem se. Že sem nameravala skočiti na zemljo, kar sta poleg

mene zablisnili dve rdeči zvezdi. Neza-vestna od strahu sem začela bežati. Ni- kjer ni bilo rešitve! Na vsakem drevesu so svetile podobne zvezde.

Naposled me je od obupa in strahu napadla jeza. Začela sem se tolči v prsa, kazati zobe in renčati.

Ničesar več se nisem bala. Vrgla sem se proti najbližjim zvezdam in uda- rila nanje s pestjo. Nekaj je žalostno zapiskalo. Zgrabila sem v temi se pre- mikajočo bitje in močno stisnila. Ogle- dala sem si ga natančno. Bil je majhno, pokrito z rjavim kožuščkom. Slične sem

videla na palmah. Kir jih je imenoval palmske podgane, Ori-Ori — veverice. Živalca je imela velike, kakor zvezde se lesketajoče oči. Bila je slabotna in zelo nesrečna. Ni bila to veverica, ker ni imela repa. Izpustila sem ujetnika in bežala naprej že bolj smelo.

Takrat sem zaslišala že razločnejše glasno, pretrgano žvižganje. Tako je mogel žvižgati le »striček«! Žvižg se je ponovil že bliže in izraziteje.

Vzdiknila sem: »Ori-Ori! Ket je tu... sama...«

Črez potok, ki je tekkel v bližini, je mignila črna senca in utonila v temi. Obenem sem slišala mehki šum trave. Nekaj je šlo k meni. Zatajila sem se. Niti dihala nisem...

»Ket! Ket!« se je razlegel tihi krik. »Kje si? Oglasi se!«

»Tu sem, striček! Pridi, pridi, ker se bojim! Striček!« sem zakli- cala veselo.

Z enim skokom je bil Ori-Ori pri meni. Božal me je po glavi, ljubko mi puhal v obraz in me objemal. Privijala sem se k njemu in fizala mrzle roke dobrega Ori-Orija.

»Kaj se ti je zgodilo, mala Ket?« me je vprašal nemirno in skrbno. »Mama preлива potoke solzá. Toliko da ne utonemo v njih! Rru hodi mračen. Strašno je premlatil brambovca, ki je pazil na vaš oddelek. Stari Bo-Bo neprenehoma vzdihuje. Vsi so žalostni. Nisem vzdržal in sem šel iskat svojega paglavčka... Ne, ne deri se več! Vse bo dobro... Sedaj si že pomagava! Prenočevala bova tu. K sreči danes ni plohe... Lepo bi izgledala, če bi tako lilol... Celo leto bi nama ne bilo treba hoditi na vodopoj!... Nič ne klepeči zdaj in zaspi, mala Ket!«

Nisem imela nobenega veselja do spanja. Pripovedovala sem »stričku« o svoji prigodi in o boju z ververico. Smejal se je kot norec.

»To ni ververica!« je rekel naposled. »To je mali ‚pantoná‘. Ima oči kot električne svetiljke.«

»Kaj je to svetiljka?« sem vprašala.

»O, tega ti ne razumeš! To je treba videti,« je odgovoril in začel zdehal. Črez hip je začel kihati. Smejala sva se oba.

»Padel sem v temi v neko kalužo. Zmočil sem si noge...« mi je razložil s pretrganim glasom, venomer kihajoč.

S tem pa se moja prigoda še ni končala. Spoznala sem, kako strašna je noč. Zvedela sem, koliko strašnih stvari ona skriva v svoji temi.

Bližal se je svit. Motna koprena je prevlekla nebo. Že sem razločila različno grmovje, ležeče kamenje, korito potoka. Za hip sem opazila v travi jatice spečih jerebic. Čepele so pod vejami palmovega grma. Glavice so skrile pod peruti.

Ne vem, odkod se je nenadoma pojavila pisana mangusta z dolgim repom s črnimi programi. Kot bi trenil, se je vrgla na jatice. Preden sem razumela, kaj se godi, je mala roparica zadavila dve jerebici. Nameravala je zadaviti še tretjo, ko je Ori-Ori zažvižgal. Mangusta je mignila s progastim repom in se oddaljevala, ne da bi se ogledovala.

»Pojdiva!« je dejal »striček«, skočivši na zemljo.

Bežala sva dolgo, a ko se je dobro začelo svitati, sva splezala na samotno drevo. Od tod sva videla skoro vso savano. Nedaleč od nas, dobro skrita pod mladimi palmami, je spala čredica rjavih antilop. Ker se niso ganile, bi jih ne moglo opaziti najbistrejše oko.

Toda ne oko, odkril jih je vonj roparice. Izza debelega palmovega stebela je naglo pomolila svojo glavo črna, belolisa civeta. Trenutek je povohala in skočila.

(Dalje prih.)

Velikani in pritlikavci.

Če postavimo orjaka in palčka lepo vkup v eno vrsto, z začudenjem opazimo, kakšna velikanska razlika nastane lahko v velikosti pri odraslih ljudeh. Poleg tega nista na naši sliki narisana zastopnika visokih in nizkih ljudi še izdaleka niti največja niti najmanjša. Živel so in še živijo večji pa tudi manjši ljudje kakor ta nemški orjak z imenom Hasler in liliputanka Francozinja Millie. Saj je meril pred tridesetimi leti še najvišji vojak nemške garde »dolginov« 18 cm več kakor pa njegov tovariš, ki je upodobljen na sliki. Anglež O' Brien, ki je prižigal svojo pipo na londonskih pouličnih svetiljkah, je bil 33 cm večji; Elzačan Kraw je bil visok 275 cm, največja uradno potrjena oseba je pa bila gdč. Winkelmaier iz Avstrije, ki je merila 278 cm, torej 43 cm več kakor naš velikani. Ravno tako so prekosili v manjšini pritlikavčko Millie tudi drugi. Neki vzhodnofrizijski kmet je meril samo 66 cm. Pritlikavec Jeffery Hudson je bil v mladeniških letih samo 45 cm visok in so ga prinesli francoski kraljici Mariji pri dvorski pojedini kar na krožniku med slastnimi jedmi. Najmanjši človek na svetu pa je bila Hilnay Agybe iz Sinajskega polotoka, ki je merila v svojem 60. letu 38 cm, skoro polovico manj kakor naša kraljica pritlikavka.

Le pogledjte, kako bi lahko dvignil naš velikani nogo in zdobil zraven stoječo osebo kakor porcelanasto igračko.

DR. FR. ZBAŠNIK:

Sila.

To bo pa za kako silo!« je rekel vpričo svoje žene in svojega štiriletnega sinka Martinka ne bog ve kaj premožni kmet Završnik, zavil nekaj stotakov v papir in položil vse skup na dno skrinje.

Bil je prodal kravico, poplačal z izkupilom nekaj manjših dolgov, nakupil nekaj potrebnih stvari, ostanek pa je hotel shraniti za hujše čase.

»Da veš,« je poudaril proti ženi obrnjen še enkrat, »dotlej da pride sila, se nima tega denarja nihče dotakniti! Vse drugo bomo že kako!«

Žena je prikimala rekoč:

»Prav, prav tako! Bodi prepričan, da je denar pred mano popolnoma varen. Za kar si ga določil, za to naj bo!«

Mali Martinek je k vsemu temu molčal. Privezaval je na palico, ki jo je bil nekje pobral, drobno vrvco, da bi si napravil bič, in zdelo se je, da ne sliši in ne vidi od vsega nič, kar se je okoli njega godilo.

Martinek je bil sinček edinček in starši so ga zelo radi imeli, tembolj ker je bil nemalo prebrisan. Zlasti oče je bil ponosen nanj. Pobahal se je večkrat vpricho njega proti sosedom ž njim, češ, ta pa bo, ta, ko odraste otroškim letom in bo malo večji: « Pa tudi mati je često pravila tej ali oni svoji znanki, kako je njen sinček domisel in kako si vse dobro zapomni.

Bila sta od takrat, ko je bil oče spravil denar v škrinjo, potekla kaka dva meseca. Martinek je bil sam doma. Oče in mati sta šla na polje, on pa se je baš v sobi mudil, ko se odpro vrata in vstopi razcapana ženska srednjih let.

»Dober dan Bog daj!« je pozdravila in ponižno dostavila: »Za kak dar bi prosila!«

»Očeta in matere ni doma!« je odvrnil Martinek.

»Oh, kaka škoda!« je zastokalo ženišče. »Bi mi pa ti dal kaj malega, saj oče in mati ne bosta huda zaradi tega!«

Martinek je malo pomislil, potem pa je vprašal:

»Kdo pa ste vi?«

»Jaz? ... Kdo sem jaz? ... Jaz sem Sila, ljubo dete. Neža Sila!«

Martinku so se razširile oči.

»Ali da ste res sila?«

»Otrok božji, res! Neža Sila sem! Krstni list imam seboj! Pa saj itak ne znaš čitati, ker si še premlad, da bi v šolo hodil!«

Martinku so se razširile oči. Premeril je beračico od nog do glave, potem pa rekel: »Če ste sila, potem pa že lahko dobite tisto, kar so oče shranili za vas! Vem, kje je spravljeno!

»Zame?« se začudi beračica. »Zame da so nekaj shranili?«

»Seveda so!« potrdi Martinek, vzdigne pokrov škrinje in seže z roko tja, kamor je bil oče položil bankovce. Ko je bil zavitek z denarjem našel, ga je pomolil beračici, rekoč: »To bo za takrat, kadar pride sila«, so rekli oče in ker ste vi ...«

»Kajne, ker sem jaz Sila, Neža Sila«, je prestrigla beračica žarečih oči Martinku besedo, »to je moje! I seveda je moje ... kajpak da je moje, hahaha!«

Izrekši je vtaknila denar v nedrije in jo urno popihala. Nekaj časa je bil videti Martinek prav zadovoljen s tem, kar je bil storil. Kdo ve, če si ni celo domišljjal, da ga oče še pohvali, ker je namesto njega dobro delo opravil.

Ali nenadoma se je mu stemnil obrazek, kakor da bi mu bilo nekaj težkega leglo na srce. Nemara, da so se mu začeli vzbujati

dvomi, nemara, da si ni mogel prav razložiti, zakaj se je tuji ženski tako mudilo in je tako bežala z denarjem.

Sedel je na klop in žalostno se mu je povescila glavica. Tako sedečega sta ga dobila oče in mati, ko sta se vrnila na večer.

»Kaj tako sediš in buliš predse?« ga vpraša mati, skrbna, da ne bi bil kaj bolan. Toda Martinek ji ni odgovoril, ampak se je obrnil takoj na očeta. »Oče, ali veste kdo je bil pri nas?« je začel.

»Kdo neki?«

»Sila!«

»Kakšna sila?«

»Neža Sila!«

»Kakšna beračica nemara! In kaj potem?«

»Pa sem ji dal tisto, veste, ki ste rekli, da bo to za takrat, kadar pride sila!«

»Kaaj? Tisto si ji dal?«

Oče je skočil k škrinji, kakor bi Martinku ne verjel, in začel brskati po njej. Toda denarja ni bilo! »O ti nesrečni otrok!« je na posled vzkliknil ves iz sebe. »Čakaj me, jaz ti pokažem, vtikati se v moje stvari!«

In segel je po palici, Martinek pa se je spustil v jok, še preden je kaj padlo po njem.

Oče je v svoji jezi res zamahnil, toda mati je prestregla udarec in zabranila očetu rekoč:

»Nikar!... Tako je, vidiš, če je otrok preveč bistroglašen! Drugikrat pa bolje premisli, kaj boš delal in govoril pred njim!«

Zmaj.

Jurček spušča zmaja,
dviga se v nebo,[†]
na oblaček seda,
gleda na zemljo.

Jurček spušča zmaja,
k solncu je prispel,
na ognjenem žarku
mirno obsedel.

Jurček spušča zmaja,
solnček pa zbeži,
a po žarku zmaj se
k dečku podrči . . .

Gustav Strniša.

O modeliranju.

Modeliranje je ena najbolj priljubljenih zabav mladih in starih. Kot material uporabljate pri tem lepem igračkanju plastelin, nakiplast in druge podobne tvarine, ki jih dobite v vsaki večji trgovini z igračami. Zvončkarjem z dežele bo pa prav dobro služil navadni steklarski kit, ki ima prednost, da je cenejši kot vsaka druga masa, zraven pa tudi to slabo lastnost, da ne diši posebno prijetno in ga ni mogoče dobiti v različnih pestrih barvah kakor zgoraj imenovane snovi. Za predmete, ki jih boste izdelali za trajno uporabo, pa morate vzeti navadno ilovico, ki postane potem, ko se je posušila, trda kakor kamen in ne spremeni več svoje oblike.

Poleg tega pa potrebujemo pri modeliranju še leseno deščico ali košček povoščenega platna za podlago, na kateri delamo, in koničasto ošiljen košček lesa v velikosti peresnika za oblikovanje (oblikovalni noži.).

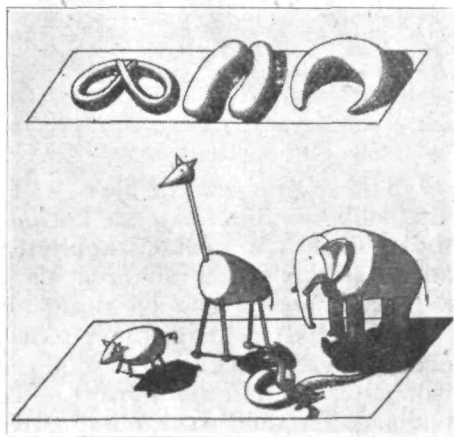
Zdaj pa kar pričnimo! Za vajo si napravite najprej kroglo. Toliko časa gnetete košček plastilina med obema rokama, da dobite popolno kroglasto obliko. Če položite to kroglo

na deščico in stisnete eno polovico, dobite iz krogle jajce; če jo pa pre režete z oblikovalnim nožičem po sredini do ene tretjine njenega premera, nastane iz nje tako lepo oblikovana žemljica, da bi vas vsak pek zavidal zanjo. Če s plosko roko valjate košček plastelina po deščici, dobite obliko, ki jo lahko izobličite v klobasico ali, če je daljša, spletete iz nje presto. Dva koščka plastilina, v čigar konca vgnete kratko vrvco in ju preobličite, vam dasta hrenovko. Te mesne izdelke iz ilovice obesite na drog, izdelate še par klobasic in tolsto gnjat, pa lahko takoj začnete z mesarsko obrtjo.

Za prodajalno kruha pa potrebujete poleg zgoraj omenjenih žemljic in prest še par kifeljcev (glej sliko), ki jih potresete mesto s sladkorjem z moko. Prodajanje teh dobrot, ki ste jih sami napravili, vam izpolni včasih celo deževno popoldne.

Drugi zopet, ki se hočeta na drug način pozabavati, si pa uredite živalski vrt. Divje živali modelirate po naši sliki, za noge in vrat pa uporabite vžigalice ali zobotrebece. Seveda morajo biti živali v kletki ali vsaj za mrežo, ki si jo kaj preprosto napravite takole: Vzamete 2 koščka tanke lepenke, široke 1 cm in dolge 10 do 20 cm, kakršno ograjo pač živalce potrebujejo. Oba dela, ki morata ležati natančno drug na drugem, preluknjate v sredi v presledkih 1 cm z debelo šivanko. Če potisnete skozi te luknjice zobotrebece in jih na drugi strani kartona pričvrstite z majhnimi kroglicami iz plastelina, imate ograjo že gotovo. Vsi domači pa so povabljeni, da si ogledajo živalsko razstavo, seveda proti primerni vstopnini.

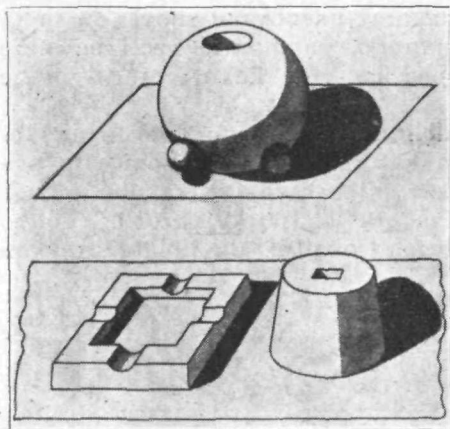
Modeliranje pa ni samo igra za zabavo; iz ilovice napravite sebi ali tistim, ki jih imate radi, predmete, ki jih lahko resnično uporabljate. Ilovica v ta namen mora biti vodena in zelo mehka. Ker se kaj rada posuši, je najbolje, da jo imate, če jo hočete ohraniti nekaj dni svežo, vedno

zavito v vlažni cunji. Preden pričnete delati, si opašete predpasnik, odstranite z mize prtičke in vse podobno, položite nanjo in pod njo velik kos papirja in pripravite modelirno orodje. Delo z ilovico ni posebno snažno; madeže pa, potem ko se posuše, prav lahko izkrtučite.

Na naših sličicah vidite take pripravne predmete.

Svečnik je krogla, v katero napravite zgoraj, po debelini sveče, vdolbino; štiri manjše kroglice pa pritisnete trdo na spodnji del (noge), da svečnik trdno stoji. Delo morate sušiti 3 do 4 dni. Velika vročina, n. pr. v bližini peči, sicer pospešuje sušenje, je pa včasih tem predmetom nevarna, ker dobijo zaradi nje kaj radi razpoke. Zategadelj je bolj priporočljivo, da jih sušite v navadni sobni temperaturi. Da je delce popolnoma suho, spoznate po barvi ilovice, ki je sedaj čisto svetlorumena, medtem ko je bila prej siva ali sivorumena. Izgotovljen svečnik odrgnete nato z nožem in finim smirkovim platnom, da je popolnoma gladek, in ga poslikate z živahno (rdečo, rumeno) akvarelno barvo. Ko je ponovno suh, ga pa še prevlečete s firnežem, da dobi barva sijaj in da bolje drži.

Stojalce za zobne ščetke (na sliki poleg pepelnika) napravite lahko v cilindrični ali kockasti obliki. Visok naj bo 4 cm in ravno toliko debel. V kocko izkopljete vdolbino, ki odgovarja debelini držala zobne ščetke. Ko je suho, ga pa obdelate ravno tako kot svečnik. Poslikati ga smete pa le z barvicami, ki niso strupene!

Pepelnik je zelo lepo darilce in primerno za papačka, starega očeta in vse stričke kot božično ali godovno darilo. Ko ga po naši sliki izobličite, ga morate obrniti in krepko pritisniti z zgornjim delom na podlago, da dobijo obrobki ostre robe. Potem ravnajte z njim, kakor smo že zgoraj omenili. Pri poslikanju uporabljate lahko tudi zlato barvo, s katero polepšate robove. Pepelnik je gotov in vsak, kdor bo videl vaše izdelke, vas bo občudoval in vas imel za velikega spretneža.

Torej le pogumno na delo!

Čuden vojak.

*Ne vem, poznate li vojaka?
Na glavi mu je rdeča čaka,
ponosno se vam on drži,
a spodaj — slinček mu visi.*

PROF. VOLAVŠEK:

V obednici pračloveka.

Pod obednico pračloveka si seveda ne smemo predstavljati potratno okrašenih dvoran v sedanjih palačah ali v ogromnih prekomorskih parnikih. Pračlovekova obednica je bila pač tam, kjer je našel kaj primerne za svoj želodec, v najboljšem slučaju kaka naravna votlina, v kateri je iskal zavetja pred divjimi zverinami in vremenskimi neugodami.

Če govorimo o pračloveku, mislimo na one davne, davne prednike sedanjega človeštva iz dobe, o kateri nimamo niti ustnega še manj pa pisane poročila. Le izkopano orožje in orodje, ki polni dandanes predale obširnih muzejskih dvoran, in opazovanja še sedaj živečih primitivnih (enostavnih) narodov nam nudijo precej dobre podatke o življenjskem načinu pračloveka.

Vprašanje, od kdaj živi človeštvo na naši zemlji, se seveda ne da natančno rešiti. Po sodbi geologov (zempljeslovcev) moramo pač računati z nekotiko stotisočletji, ki so minula od nastopa človeštva na zemlji.

Človek te davne dobe je bil v splošnem brez stalnega bivališča, le v mrzlejših pokrajinah se je zatekal v dupline in jame, v katerih so se tudi našli včasih naravnost v ogromnih množinah, prvi, preprosti izdelki človeške roke iz kamenja, rogovja in kosti.

Kakor pračlovekova obednica, tako je bila enostavna tudi njegova hrana. S čim se je torej hranil pračlovek? Vegetarijanci (ljudje, ki jedo samo rastlinsko hrano) bi nam na to vprašanje na kratko odgovorili: z mlekom, to je s hrano, ki vsebuje vse za človeški obstoj potrebne hranilne snovi. Odgovor je seveda popolnoma napačen, kar hočemo v sledečem dokazati.

Predvsem je nemogoče misliti, da se je človek hranil z mlekom, preden je imel udomačene živali, ki so mu mogle dajati mleko. Opazovanja še sedaj živečih »divjih« narodov kakor tudi izkopske dokazujejo, da je človek šele v primeroma zelo pozni zgodovinski dobi udomačil nekatere živali. Od udomačenja mleko dajajočih živali do uporabe mleka (kot hrane) je pa minula, kakor bomo videli, zopet jako dolga doba. Pesniki sicer opevajo ono zlato dobo človeštva, ko se je človek kot pastir kratkoma po vzgledu telet in kozličev nasrkal iz vimena sladkega mleka, v resnici pa je postalo mleko važna hranilna snov šele zelo pozno in razen tega samo pri nekaterih narodih.

Resničnost navedenega nam dokazujejo opazovanja pri raznih manj kulturnih (omikanih) narodih. Zulu zamorci so znani kot star pastirski narod, toda živino /pravilno molzti so se naučili od Evropecev. Pred prihodom Evropecev je molzel Zulukafer na ta način, da je z ustnicami izsrkano mleko pljuval v zraven stoječo posodo, kakor pridobivajo Bušmani še dandanes izpod peska talno vodo.

Pri nekaterih zamorskih plemenih je uživanje sladkih napojev odraslim sploh prepovedano, češ da mleko ni primerna hrana za odraslega človeka, drugod pa zopet trdijo, da bi to škodovalo živini. Sicer se pa tudi pri nas norčujejo odrasli fantje iz mlajših, da so ti še mlečnjaki in da je za nje mleko ne pa vino. V večji meri in mnogo poprej je bilo in je še sedaj pri nekaterih narodih v navadi uživanje skisanega mleka.

Res da so živeli že v starem veku narodi, kakor Egipčani in Indijci, ki so visoko cenili mleko kot važno živilo, dočim te slastne tekočine Avstralci, Indijanci in mnogi drugi niti poznali niso.

Mleko torej ni bilo hrana pračloveka. S čim se je torej hranil, z rastlinsko ali z mesno hrano?

Na to vprašanje smo deloma že odgovorili. Užival je to, kar mu je pač prišlo pod roke. Dokaz: njegovo zobovje in ves njegov organski (telesni) ustroj.

Človeško zobovje precej sliči zverinskemu, vendar pa je ustvarjeno tudi za premlevanje rastlinske hrane. Sicer pa ne najdemo tudi med zvermi, če izvzamemo mačke, nobenih, ki bi se hranile izključno in vse življenje le z mesom. Pa celo med mačkami dela izjemo domača mačka, ki se tu pa tam zadovolji z rastlinsko hrano. Naj omenimo samo naše bližnje znance ježa, lisico in medveda! Vse tri prištevamo roparjem,

Naši davni predniki.

znano pa je, da se jež rad posladka s sočno hruško, da medved v mladosti ne mara za meso ter tudi rad uživa sadje, gobe in smuka žito in da lisica nikakor ne zametuje sladkega grozdja, kakor nam to pripoveduje znana basen o lisici in kislem grozdju.

Je pa tudi mnogo živali, o katerih bi človek nikdar ne mislil, da so včasih krvoločne. Zapri — recimo — več hišnih in poljskih miši v skupno, ozko kletko, dajaj jim bolj pičlo hrano in po nekoliko dneh boš opazil, da se je njihovo število zmanjšalo. Kanibalski (ljudožrski) nagon se je vzbudil celo v nedolžni miši, da je pojužinala svoje lastne sestre. Mnogokrat lahko opazujemo ljubko veverico, opico naših evropskih gozdov, kako stika po ptičjih gnezdih, od katerih se večkrat vrača z okrvavljenim gobčkom. Res da išče predvsem ptičjih jajčec, a ne zametuje tudi mladih, golih ptičkov.

Pračlovek se ni glede želodca niti najmanj razlikoval od sedanjega človeka, seveda je bil njegov želodec manj razvjen kakor naš, ker je bil

tudi njegov jedilni list zelo reven. Brez dvoma se je človek hranil v najstarejši dobi človeštva s tem, kar je ravno našel, torej z različnimi sadeži in koreninami ter z mesom živali, ki so mu bile brez posebnega orožja dosegljive. Razne jagode, samoraslo sadje, gobe, užitne korenine, kobilice, črvi, raki, ribe, pa tudi mrhovina so sestavljali jedilni list pračloveka.

V težkem boju za obstanek se je polagoma razvijal njegov um in izumil je sčasoma razno orožje in orodje, ki ga je vedno spopolnjeval. Njegovo prvo orožje je bil kamen, ki ga je zalučal v svoj plen. Iz kamna je postal bat in iz bata kamena sekira. Kmalu je bil zmožen napadati večje živali, ki so ga po telesni sili visoko nadkriljevale. Človeški razum je zmagoval nad sirovo silo živali. O iznajdljivosti človeka na tej nizki kulturni stopnji pričajo tehniški naravnost dovršene plasti, ki jih lahko še danes opazujemo pri Bušmanih, pri tem na najnižji kulturni stopnji stoječem plemenu južne Afrike.

S svojim preprostim orožjem je človek napadel celo velikane takratnega živalstva, mamuta, bizona, tura, jamskega medveda, leva itd. V nekaterih jamah so odkrili ogromne množine kosti omenjenih živali.

Toda lovska sreča je opoteča in pračlovek je moral večkrat vkljub veliki množini divjačine na lastnem želodcu občutiti resničnost tega izreka. Vzrok tega je bilo dejstvo, da človek ni mislil niti najmanje na bodočnost, temveč le na trenutno utešenje gladi. Ni mu bilo mar, kaj bo jedel zvečer, kaj jutri. Njegov položaj se je izboljšal, ko se mu je posrečilo udomačiti prve živali in si s tem zagotoviti potrebno hrano za čas lovske smole.

Na kakšen način se je to zgodilo? Mislimo si, da je lahko ranjeno žival odvedel na svoj začasen dom in ji začasno poklonil življenje, če je bil z mesom dobro preskrbljen. Mnogokrat je tudi mladič, kateremu je ubil mater, sledil človeku ter ostal tudi potem pri njem, ko je odrasel. Rodili so se mladiči in čreda je naraščala, če je nudil lov dovolj živeža. Iz lovca je postal pastir, ki je skrbno čuval svoje črede in jih pobijal le v skrajni sili.

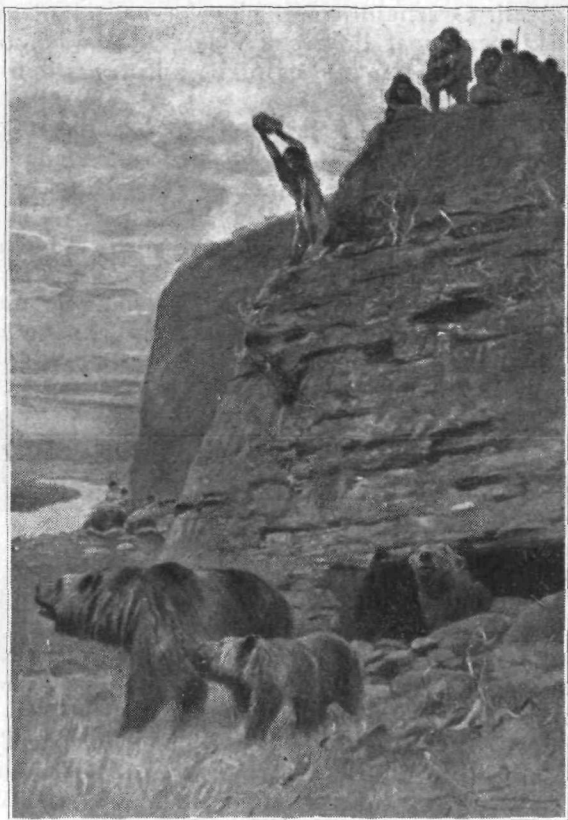
Umljivo je, da je človek tudi kot pastir rad segal po različnih samoraslih sadežih, ki jih je našel na svojih potovanjih od pašnika do pašnika. Zapravnil si je kraje, kjer so rasli, in čas njihove dozoritve. Ostal je tam, dokler je trajala zaloga in so zadostovali pašniki za njegovo živino. Zgodilo pa se je lahko, da je moral predčasno zapustiti ta kraj. Tedaj je vzel s seboj seme sadežev, o katerih je vedel, da naglo dozore. Posejal jih je na novem mestu, ali pa jih je tudi le slučajno stresel in vzkliko je seme. Z veseljem je pozdravil znane mu rastline in težko čakal njihove dozoritve. To čakanje je prisililo človeka k stalni naselitvi. To mu je bilo sedaj laže mogoče, ker je rastlinska hrana nadomestila vsaj deloma mesno hrano in mu ni bilo treba rediti toliko živine.

S stalno naselitvijo se začne skrb za bodočnost, razdelitev dela med družinske člane, pomnožitev vrst užitnih sadežev in sploh kulturno udejstvovanje človeka. S stalno naselitvijo človeka in s prvimi početki poljedelstva preneha tudi doba pračloveka in njegov preprosti življenjski način. Njegov jedilni list je postal sličen jedilnemu listu današnjega kmeta.

Kulturni razvoj človeštva se seveda ni vršil pri vseh plemenih (rasah) na isti način in v isti dobi, ker je bil odvisen ne samo od razumnosti posameznih ras, temveč tudi še v večji meri od klimatičnih (podnebnih, vremenskih) razmer in rodovitnosti zemlje. Mnogoštevilna plemena niso sploh nikdar dospela do prve kulturne stopnje, do poljedelstva, ampak ostala so prebivalstvo puščav na nižji stopnji pastirjev ali nomadov, ali pa celo v prvotnem stanju lovca in ribiča. Visoko je še dandanes število nomadov

skih (pastirskih, preseljevalskih) narodov, da, še dandanes žive celo plemena, kakor Bušmani, avstralski zamorci in posamezna indijanska in zamorska plemena, katerih življenski način je še precej sličen življenju pračloveka pred sto tisoči leti.

H koncu naj še na kratko omenimo, kako si je človek pripravljal svojo hrano. Nedvomno je, da je trajalo dolga tisočletja, preden je človek znal uporabljati ogenj za pripravljane hrane. Pračlovek je užival torej prvotno le sirovo hrano. Dolga je bila zopet doba od pečenja do kuhanja, kajti za

Lov na jamske medvede.

kuhanje je potrebna posoda. Pekli so meso na različne načine, na žerjavici, v vročem pepelu, na ražnju in v jamah med razbeljenim kamenjem. Kdaj je človek začel uporabljati sol, se seveda ne da določiti.

Kratek pogled v obednico pračloveka nam je pokazal, da je bilo njegovo življenje zelo borno in da je zaradi tega ogromen odstotek ljudi podlegel v trdem boju za obstanek. To nam napoveduje tudi žalostno dejstvo, da so zgoraj omenjena primitivna plemena zapisana skorajšnemu izumrtju.

Naše uganke.

1.

ZLOGOVNICA.

(Priobčil Primož Ramovš.)

Sestavi iz sledečih zlogov: ba, bi, bin, ca, dr, e, e, kaj, la, li, mil, naj, ro, sa, sti, šče, va, za, zon — sedem besed, ki pomenijo:

1. stara mati;
 2. junak znane mladinske povesti;
 3. vrstilni števnik;
 4. vprašalnica;
 5. kraj, kjer se po zimi zabava mladina;
 6. moško krstno ime;
 7. izbruh vulkana.
- Prve in zadnje črke, čitane navzdol, ti povedo znan slovenski pregovor.

2.

GORSKA UGANKA.

† Izberi iz imen gornjih naših gorá po eno črko, da dobiš ime pete gore. (Preštej vrhove posameznih gor in upoštevaj ta števila pri črkah njihovih imen!)

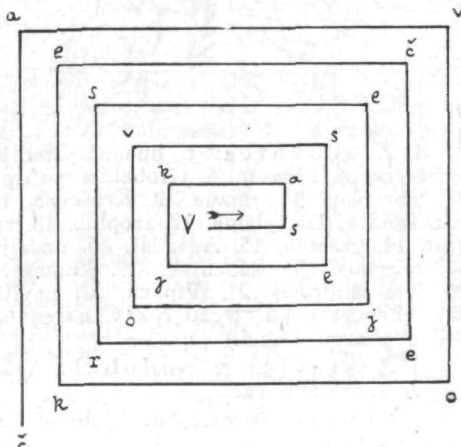
3.

ČRKOVNICA.

S č je čas, z j ptič, z e hebrejski očak, z r bedak, s s del obraza, z v pridevnik, z ž orodje ali orožje.

4.

OD OGLA DO OGLA.

Kateri naš pregovor je skrit v uganke?

5.

DOPOLNJENKA.

1234 drevo in gorenjska vas,
12345 reka v Šrbiji,
12346 moško krstno ime.

POZOR — UGANKARJI!

Spet bomo tekmovali. /

Vsi, ki rešijo vseh pet ugank, se udeležijo tekme za sledeče imenitne slovenske mladinske knjige:

1. Baukart: Marko Senjanin, slov. Rožbinzon.
2. Flerè: Babica pripoveduje.

3. Tille-Přibil: V kraljestvu sanj.

4. Fr. Zbašnik: Drobne pesmi.

5. Dimnik: Kralj Aleksander I.

Odločal bo žreb.

Na delo torej! Vsi v boj za zmago! Pa mnogo sreče!

RESITVE UGANK IZ JUNIJSKE ŠTEVILKE.

Kako je vzorno pridni koticar Dušan Vagaja rešil našo zlogovnico iz zadnje lanske številke.

1. Zlogovnica: 1. lipa, 2. Emilija, 3. narcisa, 4. Elbasan, 5. Grobelno, 6. Alpe, 7. Cabranka, 8. armada, 9. Kruševac, 10. Aleksander, 11. salama, 12. tropine, 13. regrad, 14. grmada, 15. Agezilaj, 16. nedelja, 17. ravnilo, 18. osebenjek, 19. kilometer, 20. Aleksandrovo, 21. Vipava, 22. pavlinček. (Lenega čaka strgan rokav, palca beška, prazen bokal.)

2. Zastavica v podobah: Vsak je svoje sreče.

3. Čudežna zvezda: Ljubo doma, kdor ga ima.

4. Piramida: o, os, osa, osat.

Vse štiri uganke so rešili: Uroš in Dušan Vagaja iz Zg. Šiške, ki sta vse rešitve imenitno upodobila; Lev Adamič, Zagorje ob Savi; Zlatica Jug, Studenci pri Mariboru; Jelka in Boža Roš, Dol pri Ljubljani; Škofič Marijan, Maribor; Mauer Dušan in Tatjana, Rajhenburg.

Dve uganki sta rešila: Danica Sotlar, Gornja Radgona; Gasenburger Josip, Maribor.

ZAPOMNITE SI TOLE!

Največja rastlina na svetu je mamutovo drevo, posebna vrsta iglastega drevja. Najlepši komad, ki ga imenujejo v Ameriki »oče gozdov«, je visok 144 m, širok pa 12 m.

Benjamin Franklin (1706—1790) je bil eden pglavitnih državnikov mlade Amerike. Izumil je strelod, bil je pa tudi izvrsten pisatelj.

Spreten govornik lahko spregovori v eni uri 800 besed. Rekord pa doseže uren čitatelj v istem času, namreč — 20.000 besed.

Poleti slišite velikokrat škrcjančkovo petje izpod neba, ptice same pa ne. Kako je to mogoče? Popolnoma razumljivo; dvigne se do 600 m v višino in je že pri 300 m neviden.

Izraz »barbar« prihaja iz grščine in pomeni »bradat«. Stari Grki so nazivali vse tuje barbore, ker so si sami brili brade.

Amerikanska zastava je rdeče-belo progasta, ima v notranjem kotu modro polje, v katerem je 48 zvezd, ki vsaka zase pomeni eno izmed Združenih Držav.

Najvišja gora Afrike je Kilimandžaro (6010 m).

Predsednik češkoslovaške republike se imenuje s polnim imenom Tomaž Garrick Masaryk; vsled njegove dobrotljivosti ga nazivajo »tatiček« (po naše očka).

Kaj je na dnu Mrtvega morja? Iz sv. pisma znani mesti Sodoma in Gomora.

Rimljani so izhajali pri štetju samo s sedmimi znaki za številke (I—1, V=5, X—10, L=50, C=100, D=500, M—1000).

Najmanjša samostojna država, ki je nastala šele pred kratkim časom, je Vatikanška država, ki šteje okoli 540 prebivalcev. Prej je bila najmanjša država San Marino, pod italijanskim protektoratom, z 12.000 prebivalci.

MLADI SPORTNIK V ENI POTEZI.

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Zopet se oglašam. Prvo pismo ni bilo priobčeno, ne vem iz kakih razlogov. Zato Vam še enkrat pišem. Sem dijak drž. realne gimnazije kraljeviča Andreja v Ptuj. Zelo me veseli Vaš list »Zvonček«. Posebno me veseli oddelek »Risarji vkup!« Prosim, priobčite to skromno pisemce v Vašem koticu.

Pozdrave vsem Zvončkarjem!

Vas vdano pozdravlja Vaš

Ljudevit Musek,
dijak v Sv. Vidu pri Ptuj.

Odgovor:

Dragi Ljudevit!

Gotovo si na svoje prvo pismo napisal pomanjkljiv naslov, da ni prišlo v mojo uredniško torbo. Risarske naloge in poimenke bo prinašal »Zvonček« tudi letos.

Torej, na svidenje!

Gospod Doropoljski.

*

Velecenjeni g. Doropoljski!

Čudili se boste, ko prejmete pisemce iz Mengša. Na »Zvonček« sem naročen že drugo leto. Z velikim veseljem ga prebiram. Najbolj pa mi ugaja Vaš koticek. Hodim v 5. razred osnovne šole v Mengšu. Najljubša sta mi zemljepis in telovadba. Omeniti Vam moram tudi, da sem zvest Sokolič. Ako mi dovolite, Vam pišem še drugič.

Z upanjem, da me priobčite v Vaš koticek, Vas prisrčno pozdravljam.

Lado Stavjanik.

Odgovor:

Ljubi Lado!

Ali niste letos vzdali pri Vas spominsko ploščo na rojstno hišo pisatelja Trdine? Napiši no brž za naš koticek, kako ste Mengšani proslavili ta znameniti dan!

Zdravo!

Gospod Doropoljski.

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Prosim Vas, da odstopite tudi za moje pisemce malo prostora. Pišem Vam šele

prvič, zato me še ne poznate. »Zvonček« mi ugaja izmed vseh listov najbolj. Jako všeč sta mi povesti »Zeleni ptič« in »Zivljenje in prigode «Kaške«. Komaj pričakujem nove številke, da jo brž preberem. Hočim v peti razred osnovne šole v Hrastniku. Rad rešujem uganke. Jako me boste razveselili, če bom zagledal svoje pismo v Vašem cenjenem koticu.

Iskreno Vas pozdravlja

Srečko Vabič,
učenec V. razreda v Hrastniku.

Odgovor:

Dragi Srečko!

Prigode opice »Kaške« bodo letos še bolj zanimive kot lani. Čakaj, kmalu bo zašla med ljudi, potem bo dirindaj in še kaj.

Zdravo!

Gospod Doropoljski.

*

Spoštovani g. Doropoljski!

Ne zamerite, ker Vam nisem še nikdar pisal, dasi sem naročen na Vaš cenjeni list že četrto leto. Zelo rad čitam »Zvonček«. Mi stanujemo v Saleški dolini. Glavni kraj je Šoštanj, v katerem bivam tudi jaz. Šoštanj je obkrožen s precej visokimi hribi. V šoli imam najrajši zemljepis in zgodovino, pa tudi drugi predmeti me zanimajo. Jako rad bi videl svoje pisemce v Vašem cenjenem koticu.

Pozdravlja Vas naročnik »Zvončka«

Weingerl Vladimir, Šoštanj.

Odgovor:

Dragi Vladimir!

Iz zgodovine in zemljepisa bo »Zvonček« letos spet prinesel več zanimivih člankov. Gotovo Ti bodo ugajali.

Pa še kaj se oglasi, prosim!

Pozdravljen!

Gospod Doropoljski.

*

Cenjeni gospod Doropoljski!

Danes sem se namenila pisati nekaj vrstic. Nameravala sem to že večkrat, pa sem odložila. Ne zamerite mi, ker Vam pišem prvič. Na »Zvonček« sem naročena prvo leto. Zelo mi ugaja. Najrajši čitam

povesti »Zeleni ptič« in »Življenje male opice«. Teško pričakujem vsak mesec Vaš cenjeni list »Zvonček«. Stanujem na Ravneh. Je to vasica, ki šteje 17 hiš. Obiskujem peti razred osnovne šole na Boh. Bistrici. Prosim Vas, da me sprejmete med svoje koticarje.

Vas iskreno pozdravlja

Štefka Ravnik,
Ravne pri Boh. Bistrici.

Odgovor:

Ljuba Štefka!

Ti, ki si iz tistega kota, si pa prav gotovo bila na pogrebu sokolskega junaka Maleja? Popiši mi no kmalu, kaj si tam vse videla in občutila! To bo zanimalo vse moje Zvončkarje.

Pozdravljena! Gospod Doropoljski.

Cenjeni gospod Doropoljski!

Od zadnje jeseni se prištevam tudi jaz med srečne naročnike »Zvončka«. Zelo mi ugaja njegova vsebina.

Ker vidim, da si dopisujete z mojimi tovariši, Vas tudi jaz najpristrčneje pozdravljam in prosim za odgovor.

Ivan Zidanšek,

III. razr. I. deške osnovne šole v Mariboru.

Odgovor:

Dragi Ivan!

Za prisrčne pozdrave se Ti iskreno zahvaljuje
Gospod Doropoljski.

Spoštovani g. Doropoljski!

Zelo rada čitam »Zvonček«, ki mi ga je naročila mamica, da ne pozabim slovensčine. Stara sem bila novembra 10 let in sem učenka I. razreda realne gimnazije v Rumi. Zelo rada hodim v šolo, toda najbolj me veseli petje in igranje na klavir. To me uči moj atek, v šoli pa nas uči petje g. profesor Cvejič. Peti znam dosti slovenskih pesem in tudi moja sestra Jelica, ki ima 6 let, zna peti. Večkrat pojeva dvoglasno. Dne 27. januarja je proslavila naša gimnazija Svetega Savo. Ob štirih popoldne smo imeli svečano proslavo v gimnaziji, zvečer pa je bila Svetosavska beseda v dvorani kina. Igrali smo sami dijaki. Velika dvorana je bila čisto polna. Na sporedu je petje dijaškega zbora, solo petje, deklamacije in opera Snežni junak. Jaz sem bila najmlajša od 12 princezinj. Pela sem slovenske pesmi Po jezeru. Ko dan se zaznava in Le enkrat bi videl. Ko sem končala, so mi vsi ploskali. G. profesor Cvejič me je jako pohvalil in g. direktor mi je čestital. Vsem so ugajale slovenske pesmi, ker so tako lepe in mile.

Sedaj bom še rajši pela slovenske pesmi, ko vidim, da so tudi drugim všeč. Tudi Božično pesemco, ki je v »Zvončku«, sva se naučili s sestro Jelico in sva jo zapeli na božični večer. O počitnicah gremo vsa leto v Slovenijo, tudi letos pojdemo. Sedaj pa je moje pismo že predolgo, zato Vam bom drugič več pisala. Vas pozdravlja in vse čitatelje »Zvončka« Vaša

Slavica Kristl

iz Rume v donavski banovini.

Odgovor:

Ljuba Slavica!

Le še dalje pridno prepevaj lepe naše slovenske pesmi med dragimi brati Srbi in izroči sestrici in svojim sošolkam nebri pozdravov od vseh Zvončkarjev.

Zdravo!

Gospod Doropoljski.

Velecenjeni g. Doropoljski!

Danes se prvič oglašam v Vaš cenjeni kotichek. Vesela sem ker sem danes tudi prvič rešila »Zvončkove« uganke. Šele letos sem naročena na Vaš cenjeni list in ga zelo rada čitam. Hodim v četrti razred osnovne šole v Slovenjgradcu. Moj učitelj je g. Rajko Iglar. Prosim, da priobčite tudi moje pisemce.

Lepo Vas pozdravlja

Slavica Viher, Slovenjgradec.

Odgovor:

Draga Slavica!

Prejmi na lepi sever naše ožje domovine mnogo toplih pozdravov od

Gospoda Doropoljskega.

Spoštovani g. Doropoljski!

Živimo visoko v hribih med Velenjem in Slovenjgradcem. Veliko veselje mi je napravil oče, ko mi je naročil »Zvonček«. Jako rada čitam. Komaj preberem eno številko, že bi rada imela drugo. Prosim, napišite še kaj o čarovnicah. To je bilo zanimivo. Posebno pa mi ugajata povesti »Zeleni ptič« in »Dnevnik Kaške«. Tudi uganke rešujeteva z očetom. Hodim komaj drugo šolsko leto v šolo v našo enorazrednico. Učim se pridno.

Pozdravlja Vas

Cirilka Kramar,

v Skalških Cirkovcah, p. Velenje.

Odgovor:

Draga Cirilka!

Letošnji »Zvonček« bo še lepši od lanskega. In o čarovnicah boš tudi še kaj čitala v njem, pa mnogo, mnogo drugih zanimivih pravljic in prigodb.

Pozdravljena!

Gospod Doropoljski.

..... Ostala pisma priobčimo prihodnjič!

Iz mladih peres . . .

(Prispevki „Zvončkarjev“.)

CVETJE NA GROB SESTRICI VERI.

Naše drage Verice ni več med nami . . . Kakor bel golobček je zletela njena nedolžna dušica k Bogu. Veselo se je še poslovila od svojih součenk dne 20. junija, zdrava in polna življenja. Dovršila je 4. razred vadnice v Mariboru in pripravljala se je, da se vpiše v 1. razred gimnazije. Ali gozpod Bog jo je poklical v svoj nebeški zavod; saj je bila tako dobra in blaga! Dne 24. junija je nagloma zbolela in čez dva dni nas je zapustila. Kakor nebeški angelček je ležala na odru, vsa posuta s pisanim cvetjem, nam pa so se krčila srca od silne bolečine. Na Vidovdan smo jo položili k večnemu počitku. Pristrčno so se poslovile od nje zveste součenke, njene dobre učiteljice in g. katehet. Oh, koliko rožic je imela, vsa je bila pokrita z njimi, ki jih je v življenju tako ljubila. In ko so ji součenke zapele »Gozdič je že zelen«, so rosile obile solze prerani grob.

Kako se je veselila, ko je prišel »Zvonček«. Vsa srečna mi je prihitela nasproti: »Dana, »Zvonček« je, tu, »Zvonček«, in ni mi ga dala prej iz rok, dokler ga ni prečitala. —

Naj Ti bodo te vrstice znak moje ljubezni, sestra draga, in v spomin, ki se mi nikdar ne izbriše iz srca!

Danica Kutin.

SIROTA — KRALJICA.

Nekoč so živeli v borni hišici sredi vasi oče, mati in ljuba hčerka Silvica. Ko je bil otrok star dve leti, mu je umrl oče. Mati je sklenila, da gre po svetu, ker ne bi mogla izhajati z borno kočjo. Tudi dolžni so bili mnogo. Ko so prisvetile na nebo drobne zvezdice in za njimi debela luna, sta se napotili mati in Silvica po svetu. Dolgo sta hodili, končno sta dospeli v temen gozd. Bila je temna noč. Ko

sta se po dolgi hoji prerili skozi gosto grmovje, sta v nekem drevesu zapazili votlino. Tam sta si naredili bivališče. Za hrano nista imeli drugega kakor: divje sadje, jagode, borovnice itd. Kmalu pa se je zgodilo, da je mati hudo zbolela. Silvica je pridno ždela ob mamičinem ležišču ter ji stregla in iz vsega srca molila za njeno zdravje. Toda ni bila uslišana. Ljuba mamica ji je umrla. Zapuščena hčerkica je jokala dva dni in dve noči. Končno je od utrujenosti zaspala. Sanjalo se ji je o vilah in palčkih, ki živé tudi v teh gozdih. In glej, čudo! V hipu jo je zbudil šepet iz njenih sanj. Od daleč je že videla prihajati trume palčkov maloglavčkov, okrog katerih so rajale silovito lepe vile. Prepevale so s tako zvonkim glasom, da je deklica mislila, da je pri svoji ljubi mamici v nebesih. Postavili so jo v svoj krog ter jo izvolili za svojo kraljico. Bila je jako dobrega srca. Zato se ji je poslej imenitno godilo.

Jaz sem imela kravo, krava je imela zeleno tele, tisto tele je imelo zvonec, pa je moje povesti konec.

Dragica Sadnikova,
Št. Pavel pri Preboldu.

DOMOVINA OŽIVLJENA.

Stoletja dolga ti si trdno spala,
o Ti prelepa moja domovina,
sijala nate sreče ni milina,
ker tujcev peta te je zatirala.

Svobode solnce nate ni sijalo,
nesrečna, žalostna si v temi bila,
a upa vendar nisi izgubila,
si čakala, da solnce ti je vstalo.

Junaška pest te je osvobodila,
in zablestela spet ti je dobrava,
da srca si hvaležnega zavpila:
Junakom, kralju, Domovini slava!

Marija Rus,
učenka 3. razreda v Ljubljani.

„Zvonček“, XX. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXII. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXV. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXVI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
Letnikov, ki niso tu navedeni, ni več v zalogi

In zadnji glasi ti mi bojo:
Bog čuvaj domovino mojo!

KUPUJTE IN ČITAJTE MLADINSKE SPISE

◀ KI JIH IZDAJA ▶

**DRUŠTVO ZA ZGRADBO UČITELJ-
SKEGA DOMA V LJUBLJANI**

Zahtevajte cenike, ki jih dobite brezplačno
NAROČILA SPREJEMA IN TOČNO IZVRŠUJE

**KNJIGARNA
UČITELJSKE TISKARNE
V LJUBLJANI, Francišškanska ulica št. 6**